

Obsah

- Petr Kabeš / Pěší věc
Ivan Klíma / Životní úroveň roste
Iva Kotrlá / Leónidás v Bílých Karpatech
a jiné povídky
Milan Uhde / Čtyři sonety o počasí
Eđa Kriseová/ Co se stalo v blázinci
G.G. Márquez/ Můj Hemingway
Jan Trefulka/ Víra je tedy zápasem o víru
Ludvík Vaculík / Moštování

Petr K a b e š

PĚŠÍ VĚC

UTKVĚLÝ PROSTOR PO ODVÁTĚM VĚTRU,
semenná slabika
na jazyku byla.

Tvar toho prázdna
v plachtě nápovědi,
socha vzduchu před odhalením.

Pod souvislou tkaninou písňě
strž samotného slova,
rozvinutá slabika.

Růžice směrovek s oprýskaným lakem
v písečných nůžkách
někdejšího rozcestí.

Strohost,
rukopis těch nekonečných ostrovů mě děsí,
ale ne, je to mnohem horší.
Byl jsi tónem, a stal ses notou na papíře

Veselá píseň z Battambang, která říká,
že buvol sežere trávu, ale až přijde
čas, tráva sežere jeho. Je odpoledne.

:

Zpívejte znovu hroznou tuto píseň,
ale hrajíce na strunné nástroje
vnitřních Asií.

/Marguerite Durasová, Richard Weiner/

VRATA ANI KMEN, VĚTEV, TRÁM: NIC Z TOHO
netáže se, odpovídá.

Vylhaná prostota doteků, vějíř jmen
před jedinou tváří.

Destičky slonoviny. V rezervaci hudby
list za listem

zhodnocuje se, stoupá
zlatý kurs. Nad zenitem

černý lev, dnes večer nezařve.

Bouře přesouvá se tichá, výhrušnější.

Ve stavu zdroje

odpovídá les. O dům dál

stojí dům. Vybílený jako noviny,

taky kdysi. Tiskařská barva

patriarchální krysy. Při zdi

opakuje toho lva.

PŘIJDE ŽIVOT A BUDE MÍT TVÉ OČI
v hrsti

/ad Cesare Pavese/

DECEM, V NĚMŽ TEMNĚ PRACOVAL

tvůj sval

ožily nikdy nezemřelé jazyky

pěst pohádky se rozevřela v dlaň, oblázek

se živou žílou chovala ta dlaň

dospěla lázeň v klenbě noci

a opakuje jí tvůj sval, hladinou

prorůstá měko ořechů

a pružně puká hrachorový lusk

nad kterým ořešák oddechuje po svém

nevstříc nám

protože /pravda/ štěstí je cosi proti přírodě

natolik své

že vlastní roční doby utváří

a aniž potřebuje nás a poledne tvých broskví

spotřebuje nás

na sochu letmou jako výstup tebou, sousoším

královského schodoví je to štěstí

na pochodu a nedohotovené

jako živá řeč, v ohybu

jeho dechu oddechuje

snědý hrozen našich pohlaví,

legenda schrutá v pěstní klín

MUSEL BÝT ŠÍLENÝ TEN BŮH, kterého jsme stvořili
jenom tak
mohl nezavřít oči a nechat nás
jak vlčíme
jak se opičíme po beráncích
zatahujících nahé kroší maso oblohy
- a zemřel tak chropotem v tvář
našemu bezradnému štěstí
oko nezavřel
zůstáváme nadál tvářemi ke křemíku jeho oka
a modlitba má vymodlená jako dítě
zběsile osvojuje si
jeho dioptrie lhostejného zájmu
když ptáci podzimu se snášejí
s barvou jalového pole oblohy
když ptáci podzimu se snášejí

JAKÝ BUDE PAK

ráj tvého stáří? Mimo dosah

peří bez vlastností,

chundelatou duši něcoty převaluje vítr,

suchý,

oči zdi k obrubníku.

Ulice taky občas tichá. Doživotní pokoj,

kavárna naproti. Prach v obou

jednookých oknech

jako dlaň -

ani stěrač, ani hrst. Mezi šedým

a mezi zeleným zákalem

zeď každá pro sebe

v rozdílné řeči vede jazyk týž.

Živý jak ořechové skořápky pras-

kající v krbu jinde blízko. Na umakartu

s mramorovým vzorem rozvalina vyloupnutých týdnů,

těch nemnohých, přetržitá

krajina pohledů.

Zlomky vlašských jader, na okrajích

zraněná zlatohnědá pleť.

Bílá kost oleje. Výpověď moje

chovala pro tebe slabost.

Hena v korunách jakéhosi stromu.

Výpověď moje chovala slabost.

Dřeviny,

hnízda.

TAK DLOUHÁ PŘÍTOMNOST,
že ještě předloni
je už včera. To místo pod námi
přešlapuje na místě,
měkce a tiše jak kočka věrná domu,
zemětřesení nepřichází
v úvahu. Netřesk
to ví, projekty věžových domů rovněž.
Paměť je splavná, remorkér mezi
břehy opouští obrazovku.
Paměť, vodítko na dlouho za krkem noraře.
Či obranáře. Nevěrní přátelé roku psa,
ještě včera byli jste už předevčírem. Když
se člověk probudí na cizím poli, diví se?
Ne. Vstane. Vstane a potom jde. Vstane
a potom jde. Vstane a potom jde
a potom ho bolí hlava. Měkce a tiše,
přítomnost věrná člověku.

/Durasová - Colpi: Tak dlouhá nepřítomnost/

Zdeně Erteltové

Ž i v o t n í d r o v e ň r o s t e

"Jedním ze základů růstu životní úrovně našich obyvatel za posledních deset roků byl vzrůst rekreace a žs. domácího i zahraničního cestovního ruchu... Počet chat, chalup a rekreačních domků v osobním vlastnictví se od roku 1971 zvýšil dvojnásobně, na 400 000.

(Ze správy ČTK, květen 1981)

Čtyři sta tisíc chalup a chat - představují si je pohromadě: největší velkoměsto republiky s více než půldruhým miliónem obyvatel. Protože se jedná o venkovská stavení byla by správnější představa gigantické vesnice, která zabírá plochu několika miliónových velkoměst. Mezi touto pomyslnou velevesnicí a zcela reálnými veleměsty pulzuje náš život. Víkend co víkend se více než milión lidí přesouvá desítky kilometrů v honbě za odpočinkem, za čistým vzduchem, za tichem. Statistice aut týden co týden otravuje vzduch výfukovými plyny a plácí tichou peščí nespočetných silnic a cest. V honbě za odpočinkem trávíme únavné hodiny na ucpaných silnicích, další hodiny ú-
árbou nezbytného dopravního prostředku i rekreačního obydlí. V touze po dotyku s přírodou ukrajujeme z ní stále další kusy. Osázíme část polí domky, garážemi, ploty, úhlednými cestičkami a neúhlednými haldami odpadků. Starost o chléb si neděláme, víme že stačí na zbylá pole navázat o několik miliónů tun chemikálií navíc a tím z nich (aspoň prozatím) vyždímáme to, co potřebujeme k obživě. Jídlo bude sice peněkně přiotávené stejně jako vzduch a voda, ale to už je daň, kterou platíme tomu radostnému úkazu, jakým je rostoucí životní úroveň.

Vím, že pro každotýdenní přelévání obyvatelstva z města na venkov a opět nazpátek, pro tuto formu moderního nomádství (které ostatně existuje v nějaké i když snad méně nápadné formě ve všech civilizaci vespřelých zemích) se dá najít spousta vysvětlení, dá se dokonce označovat za přejev pokroku a vysoké životní úrovně, dá se obloovat touhou člověka po vlastním kousku země, po styku s přírodou, která mu je ve městě odepřena, touhou najít místo, kde by uplatnil svoji tvořivost, pro níž nenachází dost místa ve své práci ani ve svém trvalém (panelovém) domově.

Existuje mnoho užitečných návrhů, jak omezit toto opakované putování obyvatelstva z místa na místo. Měla by se stavět menší sídliště, trvalá obydlí by měla poskytovat více prostoru

pro osobitost každého jednotlivce, pro jeho zájmy, měla by se přiblížit volné přírodě, spojovat přednosti městského i venkovského života. Je pravděpodobné, že kdyby se podařilo učinit život ve městě snesitelnějším, kdyby se podařilo omezit v něm hluk a vzduch učinit dýchatelnějším, méně lidí by cítilo nutkání z něho při první příležitosti uprchnout. Nicméně si myslím, že problém je hlubší. Tkví v životní filosofii moderního člověka, v jeho mylném výkladu vlastního poslání, vlastních práv a sebeuskutečnění.

Kdo z našich prarodičů by se byl odvážil šít o druhém sídle? Můj dědeček byl soudním úředníkem, měl šest dětí a bydlel v dvoupokojovém bytě na Starém Městě. Jeden pokoj trvale pronajímal podnájemníkům. Otec mého tehdejšího byl dělník a své děti vychovával v jediné místnosti - by t neměl ani příslušenství - oba jeho syni vystudovali vysoké školy.

Hodíže naší generace vyrůstali většinou bez komfortu a vlastnili jen opravdu potřebné věci. Zato město, v němž žili, mělo ještě lidský rozměr, i z jeho středu se dala za hodinu chůze dosáhnout volná příroda.

Nemyslím si, že byli méně šťastní než jsme my - přesto jsme si zvykli dívat se na jejich životní úroveň a tím i na jejich životy s jistou útrpností.

Je až kupařivou v jaký obraz, v jakou představu života degenerovaly všechny myšlenky a teorie osvícenců, liberálů i socialistů minulých věků. Ze všech iluzí o lidské rovnosti, bratrství, svobodě, neodcizené práci, soudružských vztazích, zůstalo jediné: bludička stoupající životní úrovně. To znamená - stále více věcí, více tepla, více světla, více prostoru, víc chtít, víc mít. Ke naší tvořivosti, ke naší svobodě ale našemu chtění nemá stát nic v cestě. Bávnou myšlenku rovnosti vysvětlili jsme si po svém: každý má nárok stát se králem; ne-li velkým - tedy aspoň králíčkem. Každý králíček ať vlastní svůj hrádek, své stádo koní (třeba neživých, zato výkonných), své služebnictvo (třebaže poháněné různými motory a motorky). Naplňujeme tuhle blouznivou představu. Abychom ji naplnili, musíme být bohatí. Abychom byli bohatí, potřebujeme vyrábět. Vyrábíme tedy aběsile, zavalujeme se věcmi, hledáme pro ně nové prostory, rozlézáme se po zemi, zavrtáváme se do země, uhlodáváme krajinu. Abychom mohli vyrábět i abychom měli kam ukládat výrobky i splodiny našeho vyrábění. Máme byty, vytápíme je, osvětlujeme a naplňujeme vše-

mi, sídlo vedle sídla, města, kde od jednoho konce ke druhému se už nedá dojít pěšky. Vymysleli jsme dopravní prostředky, které nám sice umožní překonávat nelidské vzdálenosti, ale zároveň dovršují "nelidskost" prostředí, v němž žijeme.

Co nám zbývá? Odejít natrvalo z města? Už bychom nenašli obživu. Změnit prostředí? To není v silách jednotlivce. A tak hledáme aspoň částečný únik. A protože unikáme právě my, malí králové se svou královskou filosofií, budeme na své oestě za tichem a vzduchem budovat nová (či přizpůsobovat stará) sídla, zaměstnávat nové služebníky, budeme své zámečky naplňovat věcmi, vytápět, osvětlovat a tak rychle zaplašíme okolní ticho a otrávíme vzduch a nezbude nám, než abychom opětně prošli. A tak stále znovu, dokud nedosáhneme hranice. Hranice čeho? Hranice života.

Jsem přesvědčen, že éra tohoto životního stylu, této filosofie se končí. Představa o tom, že každý člověk může být malým šlechticem, byla jen bláhovým snem. Jednoho spíše blízkého než vzdáleného čbe se držení druhého sídla stane tím, čím ve skutečnosti vždycky bylo - přepychem. A jednoho možná jen o málo vzdálenějšího čbe se stane přepychem i naše obyčejná městská buňka, ten obrovský obestavěný prostor, který ze všeho nejvíce slouží za úkryt věcem, místnosti, které vytápíme šest či sedm měsíců v roce, ačkoliv v nich často nepobýváme celé dny.

Co nám pak zbude?

Bokážeme se spokojit s prostorem, s nímž se ještě spokojili naši prarodiče anebo se nám bude zdát, že nás postihla nenapravišelná katastrofa?

Jenomže pokud se neddhdoláme opustit své královské snění a nedokážeme se vrátit do podzámčí našeho bđšní, čeká nás katastrofa nenapravišelnější. Bludička, za níž se až dosud ženeme, nás dovede do světa, v němž nebudeme moci ani dýchat ani pít, v němž nebudeme už moci nikam uprchnout a tedy ani přežít.

Ivan Klíma

Iva Kotrlá

Leónidás v Bílých Karpatech

Někdy v té době bylo sovětské vrchní velení značně rozčarováno bojovou zdatností československých vojsk, jejich poměrně velkým počtem branců a krátkým výcvikem ve srovnání se sovětskými divizemi. Rudolfa však trápilo revma a potom dívky v civilu. Úkolem československé armády bylo sice zachytit jen první úder nepřítele - jak v ringu při utkání o titul mistra světa, a to v přesně stanovené době sedmdesáti dvou hodin, v počátku války, ale i tak. Dívky v uniformách československé lidové armády za mnoho nestály.

Rudolf ovšem jakó neřadový voják plnil své úkoly vzorně; jezdil s vždy perfektně vypucovaným šedomodrým hovnocucem a neuznával pro sebe žádný tzv. měkký řád. Byl mužem tvrdé postavy s naběhlými klouby a jeho jedenadvacet let bylo jako jedenadvacet čestných salv nad Letenskou plání. Pokaždé, když večer po úklidu rajónů stál pod sprchou, čichal si k prstům a ubezpečoval se, Nesmrdím. A sprchoval se dlouho, šťasten, že armáda s plnou pozorností ohřívá pro něj hektolitry vřelé vody, a on ji může jen tak vyplýtvat na své oteklé klouby. Pro hustou páru se ve sprchách nedalo ani dýchat, i plíce jogína by se tam zahltily rozehrátou vodou, Rudolf si však třel spokojeně oteklé klouby a přemýšlel si tak v zajetí bílé páry o světě a o životě.

Na úzké pryčně se Rudolf potom balil do dek jako sfinga, nebo mumie? Rozhodně se ze svého zavnutí při poplachu vždy těžko vyhrabával, ale mělo to přesto své výhody; jeho rozehráté tělo ovinovaly díky stejně těsně jako nefalšovaná, pichlavě dráždivá dívčí pleť kolem Venušina pahrbku. Rudolf přivíral oči a v omítce stropu se rozsvěcovaly palčivé ohýnky. Usínat takto na vojně xje také slast; sladce se dá přitom myslet osmdesát vteřin před usnutím, že každá dívka je vlastně cámou. Dá mou, tiše sykal do spánku druhých Rudolf, Dá mou, dá mi mou, tu moji, jedinou, a budeme se šteklit.

Rudolf totiž sloužil v malé posádce na Slovensku, takže když pokuřoval s druhými vojáky na hajkzlu, mluvil stejně jako oni. No jo, říkal, No jo no, je to z prdele život, deš s holkou a ona čeká, to je hrozný, jak ona čeká: Má se stát něco velkého a nestane se, nic se nestane, a ještě se ona jmenuje tak pitomě jako Cilka, Cecilie, a nestane se nic velkého ani s ní, ani s tebou, jenom seš omočenej a připadáš si tak ošizenej, tak oboustranně ošizenej, že to bylo jako v tvejch silách a že seš vůl a k ničemu, a Cilka, ta mlčí, no jo, no, končil vždy každý rozhovor, z prdele život. A za okny a za ploty kasáren hučel nesmírný les, Z prdele život, a měsíc prosvěcoval bílé rámy skel do lingrůvky a kdyby uměl psát, psal by do ní, Z prdele život, to Mene

Tekel sedmešesátých let, ale svítil zatím na nebi mlčky jak přešetřený samorost ve vitrině posádkové klubovny.

V městečku byl na samorosty dokonce zařízený speciální obchod, spíše obchůdek. Prodávala tam samorosty mladá žena s kudrnatými vlasy, byla snědá jak pobočnice z Gruzie a kdykoliv šel Rudolf kolem, a nahlížel do drobné výkladní skříně, ne větší než dvířka od hovnocucu, ta dívka se naň zevnitř usmála. Rudolf znal cedulku z dveří obchodu, kde byla uvedena adresa prodavačky a věděl o ní, že je vdaná za důstojníka-technika z obrněné vozby, kterých je vždy nedostatek a pak, umějí to, oni to umějí.

A kdyby nebyl Rudolf líný, poslal by té málem úžasné prodavačce báseň, aspoň poštou; snad by to ocenila a Rudolf trochu zmateně na tu báseň myslel, skoro jako na civil a vždy, když ležel v dekách zabalený jako sfinga nebo mumie, opakoval si její slova, asi v tomhle smyslu:

Luk luny padá z luk, miláčku
luční nebesa mají půlky ze sametu
usměj se na mě, ale kam ?

Uprostřed městečka byla také čekárna autobusů, u které Rudolf rád postával s druhými vojíny a kouřil. Nastupujícím ženám a dívkám tam bylo vidět pod sukně, končila doba minisukní a nebe sexu se zahovalo poklesy životní úrovně. Na podzim pak, jako každý rok, kasárna se vyprázdnila, řadoví vojáci s důstojníky-techniky obrněné vozby vyjeli na cvičení Říjnový štít, a Rudolf připravoval hovnocuc k veliké akci, na kterou po manévrech vždy došlo.

Za příslovečnou svoji pečlivost přípravy dostal potom několik dní po sobě vycházky, vycházel tedy do zamklých uliček městečka, šel pravidelnou trasou kolem speciálního obchodu se samorosty a pak stál u plechové čekárny na konci náměstí a kouřil. Netušil, že v jeho žilách proudí ještě tolik slovanské krve, až mu její šum zahlcuje mozek onou trpělivostí z Asie, trpělivostí, která vyrovnává horstva do fádnic rovin a lásku leští nekonečně dlouho vyplazeným jazykem jako samorost. A v jednom z těch večerů na něj kdosi zavolal z vnitřku čekárny uu, prošel pootevřenými dveřmi a ocitl se v zeleném plechovém přítmí, kde byla tma jak v převráceném autobusu. Na opuštěné prkenné lavici tam seděla ona prodavačka se svojí přítelkyní.

Rudolf se posadil vedle nich, nezdálo se, že to ony zavolaly uu. Mezi jejich hlavami byla hustá tma, přijaly vtípky staré jak Jericho, a bez odezvy, až byl Rudolf při své řeči smutný jak vzdálený les, a to je vznešené přirovnání, prostě, postupně umlkal. Pozoroval, že si sedl špatně, mezi ním a prodavačkou seděla její, jemu neznámá přítelkyně.

Měla ale takovej mírnej nosík a svetr jí ve tmě teple vyzařoval, přisedl k ní tedy blíž, náměstím před čekárnou probíhal vítr a opíral se do nezavřených dveří čekárny. Ony se byvily mezi sebou, Rudolf položil opatrně té neznámé přítelkyni ruku na svetr a nezdálo se, že to ona vnímá. Naklonila se jen víc dopředu a pokračovala v řeči. Rudolf zajel rozehvělými prsty pod svetr a začal jí hladit teplou a vlhkou kůži, ona opřená loktem o kolena mluvila s prodavačkou volně dál, Rudolf jí zajel celou rukou pod svetr a začal ji hladit oč púlky zad až k zadničke.

V tom momentě, aniž by se na Rudolfa podívala, vytáhla mu nečekaným pohybem ruku z pod svetru, odhodila ji od sebe a nevzrušeně pokračovala v řeči dál. Rudolf se však už nedal ničím zastrašit, dostal se opět prsty na její kůži, prostředníkem a ukazováčkem jí opatrně nadzdvíhoval gumu kalhotek na konci zad a dotýkal se tam tak počátku soutěsky, u níž padl kdysi král Leónidas a uvědomoval si, jaké je to vznešené přirovnání.

Hleděl při tom svém počínání na světla, která se váhavě rozžíhala kolem čekárny, až se jejich výbojková zelenomodrá zář pomalu komíhala jako řecké mlhy při váhavém tanci na vrcholu Olympu. Nemluvil a mlčel tak dlouho, až obě dvě přítomné naráz vstaly a vyšly z čekárny ven. Rudolfa silně zabořela opuštěná dlan, kterou se dotýkal soutěsky, zapocené teplo z jeho prstů vyprchávalo, vstal tedy také a šel za nimi ven, nejistě, jak zimou rozviklaný útes.

Měsíc vykrajoval chladivou konturu mraků, Rudolf měl chuť jít vedle nich, ale vznášely se před ním do sebe zavěšené jak věštkyňe, a on už vlastně nevěděl, která je která. Tak šel za nimi a s trpkostí mu docházelo, že musí udělat opět něco rozhoďného. **R** Opět, ó pět !

Pod opěrnou zdí silnice přistoupil rychle zezadu k nim, a jak šly před ním, uchopil prodavačku za ramena a přitáhl ji ze vsí síly svých oteklých kloubů k sobě. Její přítelkyně šla mechanicky dál, on volně objal prodavačku kolem ramen, kudrnaté vlasy měla ve výši jeho očí a zeptal se jí, Víš, můžu? A ona se o něj opřela dole, přiblížila se lákavými ústy a řekla, Nejde to, jsem smutná, víš, a žádné ale. **†**

A vytrhla se mu a doběhla svou přítelkyni, a Rudolf zůstal chvíli stát pod tou opěrnou zdí jak Sisyfos bez kámen, s tím zvláštním smutkem. Teprve až se mu tělo dalo do pořádku, pokývnul sám nad sebou hlavou, palce si dal za opasek a šel za nimi. A když je došel, zastavily se u takového sídlištního baráku z padesátých let, ony tam stály v hloučku, i když byly jen dvě, sedl si na zem vedle nich, opřel se zády pohodlně o zeď vyhřátou ještě nevystydlým podzimním sluncem a poslouchal jejich řeči, o cestě za nákupem do Priora v Bratislavě, a o tom, koho si vezme po rozvodu hrdina seriálu v televizi.

A po chvíli ta prodavačka, snědá jak rouno z gruzínské Kolchidy, řekla, Čo tady tak stojíme, idem hore na izbu, tak to řekla a vešly do domu, aniž by si Rudolfa povšimly. Zůstal tam sedět sám, nehnutě na svém místě, mraky se třely o komíny a měsíc v úplňku měl až černý lesk. A někde v dáli, snad za oceánem, rozhodně však za horami, vkreslovalo pevné kružítko ten snadný tvar měsíce v úplňku do mapy Evropy, až v tom kruhu zůstalo celé okolí Bílých Karpat, se Slovenskem i s Čechami až po Balkán jako terč jaderného útoku.

A Rudolf vstal, jakoby nic a vracel se ke kasárnám, chvílemi málem běžel zkratkou přes louky, na nichž byla mlha a ve dne cvičiště, a opakoval si v duchu, a jen pro sebe, Kdo mi dá mou, kdo mi dá, dá mou, moji vlastní, roz hodnost ...

Iva Kotrlá

Buď pozdravena, zbožná duše

Koncem dubna bylo několik horkých dnů, pak přišel chladný vítr východní, který naplnil vzduch vzácnou svěžestí. K večeru mraky na obloze pomalu mizely a zapadající kotouč slunce se zrcadlil ve zskle na starých mědirytinách, rozvěšených po stěnách, otevřenými okny pak kvanul dovnitř vlhký větřík z lesů a pohrával si s ubrusy. Seděli spolu v klubovně zotavovny ROH v zámku na Hrubé Skále a Františka mu znovu opakovala, Měj se na pozoru, přemýšlej trochu, abychom se oba i s dětmi nestali nešťastnými. Chtěl jí už něco příhodného odpovědět, ale do klubovny vešlo malé, černě oděné děvče s bílým límečkem a s tváří nevýraznou a popelavou jak paty pochodujícího vojska na silnici.

Sedla si naproti nim do křesílka jakoby už celá ušlápnutá a zahleděla se okamžitě do nějakých barevných časopisů, rozložených u krbu. Františka mu sykla do ucha, To je uklízečka z našeho poschodí, a pokračovala dál v nesmyslném hovoru o celé plejádě pražských chartistů, a jak noviny mají aspoň část pravdy v tom, když o nich píšou jako o vyděděncích a lidech bez vlasti, protože, jak Františka opět zdůrazňovala, Většina z nich stejně zdrhne, uvidíš, využijí první vhodné příležitosti a frrrnk, už budou ve Vídni, jinak by se ven ani nedostali, a my zde přece chceme zůstat, ne, a to my Františka podtrhla tím, že mu sevřela pod ubrusem stehno, až ta dívka naproti nim hluboce vzdychla.

V noci se pak náhle probudil, jak měsíc zacházel za mraky stmívalo se v pokoji čím dál víc a on si znovu uvědomil plně svoji několikaměsíční úzkost. A připadlo mu, že přestává věcem rozumět. Františka

měla pod přikrývkou, jak ležela na boku, až příliš zdůrazněný bok a také se jí ve spánku leskl nos; pocítil nutnost vstát a jít na ~~záchod~~ záchod. Nevzal si župan, protože se na hodinkách, odložených na židli, rozespale přesvědčil, že je dvacet minut po půlnoci, a to už zámek plný rekreantů pevně spal.

Šel tedy po chodbě zámku jen v pyžamu, mramorová dlažba se vzdušně leskla jako opuštěná šachovnice, a když vycházel z umývárny, upoutal ho let kavek za oknem chodby. Nikdy by nevěřil, že kavky v noci létají; kroužily nad špicí komolého jehlanu skály, měsíc se vždy na pár vteřin odhalil z mraků a ozářil oblé vršky skalisek nad tmavým ochlupením z korun borovic. Kroužící kavky vždy poodnesl vítr, ale vracely se s urputností v kruzích stále užších k vrcholu pouze jedné skály a jemu náhle připadlo, že na té opuštěné plošince leží nějaká bílá postava a lomí rukama.

Šílím, řekl si polohlasem, a chtěl odejít; ale nedalo mu to a pokusil se aspoň rozevřít okno chodby. Otevřít šlo ztěžka, za schlý lak se s nepatřičným hlukem odlepoval od tmavých okenních rámců, a to vše v nehnutém půlnočním tichu. A díky tomu modrému tichu zaslechl, jak se váhavě otevřely dveře vedle umývárny. Otočil tím směrem hlavu a jako by se v tom okamžiku teprve probudil, spatřil v otevřených dveřích služebního pokoje uklízeček tu dívku, kterou si před večerí prohlížel v klubovně.

Stála tam v půlnočním světle v nějakém šatě, který nebyl určen pro žádné cizí mužské oči, protože se jí pod ním nádherně a volně zdvíhala prsa a její sladký obličej nad tělem s oblými kyčli byl pobledlý od bdění. To je sladký obličej, problesklo mu hlavou a v tom blesku mu všechno z mozku vypadlo, nechal okno oknem, Co chcete ode mne, koktal nesmyslně a díval se vyjeveně na ni, jakoby byl očarován.

Áda je vzhůru, vypravila ze sebe neméně zmateně ona, Co, jaký Áda, pomyslel si on. Ne, ne, nechtěla jsem vás probudit, spal jste tak tvrdě, pokračovala ona, Ale já jsem si myslila, že vám bude zima. To je úžasné, taková péče při rekreaci eróhá, uvažoval ve zmatku on a vzpomínal se jen zpola, jen natolik, aby slyšel, jak na věžních hodinách zámku odbila ječným úderem hodina.

Půlhodina po půlnoci nebo celá hodina, přemítal zmateně jakoby na tom záleželo a šel ke dveřím k ní, Pojďte sem, řekl nečekaně tvrdě a vzal ji za zápěstí a strhl ji k sobě tak, že ztratila rovnováhu, klopytla vpřed a ocitla se rukou v jeho klíně. Na pyžamu měl pochopitelně otevřený rozparek a ona byla neočekávaným obratem tak hluboce vyděšena, že nepromluvila ani slovo, a ani se nehnula.

Její oči tékaly přes něho někam jinam a její rty se pootevřely, jakoby chtěla volat několika vzdechy za sebou. Co o mně víš, řekni,

poručil jí divoce a to náhlé tykání ji zřejmě přivedlo v nový děs. ~~Zaxx~~ Zazmítala sebou a on tak ještě lépe ucítil její teplé tělo, Zůstaň!, zašeptal prudce a tak vášnivě, že okamžitě byla bez hnutí. Odpověz mi, naléhal, Kdo je Áda? Kdo to je? A kdo jsem já? Slyšíš?, a ona se třásla tak prudce, že cítil její otřesy v celém těle a její pohled plný úzkosti ho skoro bolel; držel ji pevně a její ruku tam dole svíral až neuvěřitelně lehce svými stehny. Je tohle možné?, ptal se instinktivně dál a ona nechala klesnout hlavu na jeho ramena, její oči se zavřely a jejím tělem probíhalo tak úzkostné chvění, že se svými ústy dotkl jejích rtů.

Že to byl její první polibek, poznal ze způsobu, jak jej přijímala, on chutnal odvážně její jazyk, a to přijímané a opěťované chvění, hlasitý a těžký tep jejího srdce, její ubohá ústa, která tak odvážně chtěla klidně podržeti jeho jazyk, která však sebou bezděky šhubala, ~~ja!~~ jako by potlačovaným pláčem - to vše jej vzrušovalo natolik, že někde ze středu svého nitra zavyl a připadalo mu, že letí po hlavě do tmavé studny a jeho jazyk že tam letí skoro metr před ním ...

Když se potom probral, zchvácen příšernou zimou, zjistil, že leží pod pootevřeným oknem na ledových dlaždicích chodby, a jeho pyžamo že je od ramen dolů rozpárané a rozřezané na drobné pásy. Nebýt toho, že vypadal jak pošlapané mávátka odhozené v prvomájovém průvodu, sám by nevěřil tomu, co se mu v paměti naprosto zřetelně vybavovalo. Úplně vysíleně, na vratkých nohách bez pantoflí se doplížil do svého pokoje a posadil se zlomeně na postel. Františka ze smu nespokojeně zamručela a on v hlavě vážil možnost, že se mu udělalo špatně, když už chtěl otevřít okno, ale kdo potom na něm roztrhal pyžamo?

A uslyšel opět jeden úder z věžních hodin, přesvědčil se pohledem na hodinkách, ležících na židli, že je půl druhé, kýchnul několikrát po sobě a šel si raději do kufru pro náhradní pyžamo, a to potrhané schoval až na jeho dno. A v úděsu se zakryl příkrývkou až po bradu, a do samého rána vážil v hlavě vlastní poznání. Existuje skutečně hodina duchů? Taková, že se v ní člověk podepíše i vlastním jazykem ?

A ráno, když se pár minut před snídaní procházeli s Františkou po zámeckém nádvoří, a on jí už konečně slíbil, že připojí ještě včas svůj podpis pod Prohlášení uměleckých svazů, spatřil opět prudce kroužící kavky nad komolým jehlanem té nepřítli vzdálené skály, a vypůjčeným dalekohledem se přesvědčil, že na jejím vrcholu jsou špičkami k sobě položeny jeho pantofle ...

Iva Kotrlá

Zpátky ni krok

Minuli u silnice stojící tabuli s číslem sedm v modrém poli, a on se usmál a řekl, Vidiš, to je mé magické číslo. Já vím, řekla ona, Sedm sfér slunečních stejně jako sedm českých krajů, už jsi mi o tom říkal. Ty už vlastně víš o mně vše, že, řekl a ona se na něho podívala, pak pohlédla do zrcátka, změněním nastavení si ho poopravila podle svého účesu a spokojeně řekla, Ale ne, prosím tě, v tobě se nikdo nevyzná.

Od vesnice se vinul proti nim pohřební průvod, zpomalenou rychlostí projížděl kolem něj a bočním okénkem sledoval rakev v zaskleném voze, aby s uvolněnou tváří prohodil, Takhle mě povevou jednou sedmého v sedm hodin, a ona se na sebe usmála do zrcátka a řekla, Tak to už nestihneš, protože dnes je dvacátého. To nemůžeš určitě vědět, odpověděl, Nic se nedá změnit snadněji, než datum úmrtí a dnes se dá pohřeb i zpětně vyběhat, jako rehabilitace.

Čas oponou trhnul a změněn svět, dodal ještě rozmarně a ona se rozesmála, To by nám ale v zákulisí přibylo starostí a pak, já jako mladá vdova, to bych měla tedy trápení. S láskou, že, zatvářil se nespokojeně a ona se na něho obrátila a řekla, A s čím jiným. Jako vdova po hrdinovi bys měla trápení spíš s počestností, dodal zavile, Ta je u tohoto předmětu povinná, i po absolutoriu, a ona mu položila dlaň k uchu, potom se rty dotkla jeho prstů na volant a řekla, Ale vždyť to spolu souvisí. No ovšem, odpověděl, Asi jako já s hrdinstvím. Nechceš raději zastavit a projít se, zeptala se a on ji dooplnil, Než pokračovat v takovém rozhovoru, že, a ona horlivě zakývala hlavou a řekla, Ano.

Zastavil a hleděli jeden na druhého, nedávno opravená silnice se matně leskla zapocená jako její pleť a on se zeptal, A proč já vlastně nejsem hrdina. Protože tě nikdo nezabíjí, pro myšlenku, ne, odpověděla, snad úmyslně naivně a on se usmál, a řekl, Kdyby vás tak zabíjeli pro vaše myšlení, a hleděli na sebe a ona řekla, A kdyby vás muže tak zabíjeli. Tak už vystup, dodala a otevřela si dvířka, a vstoupila do silnice, jako do řeky, o níž už filosof v dávném Řecku vedl řeč a marně...

U Zůstal sedět v autě a když přešla k příkopu, vystrčil hlavu z okénka a ona přeskočila příkop a stála pod zčernalou švestkou, která se mírně otrásala. Z výšky se ozvaly dva po sobě jdoucí výbuchy z tryskových letadel, otrásl se stejně jako ona, zavřel okénko, vylezl a zamknul dvířka, klíče jí hodil a protože to nečekala, zvedala je z trávy a on se zatím rozběhl na návrší po opačné straně silnice. Běžel do travnatého kopce, jakoby hnán chutí po smradu slunce, a obrátil se k ní a volal, Slunce zapadá za hory! Chystej parohy!

Nekřič, nekřič, křičela na něho ze hry, která se rozvíjí. A doběhla na návrší k němu a objali se kolem pasu, a hleděli na rudý močál slunce. A na běžící modrý jas nad světem a na pohraniční lesy, rozlévající se pod oblohou v sítinách potoků a údolí, Ještě se hněváš, zeptala se a on se překvapeně ptal, Já? A na koho?, a bylo to sladké. Nechceš být vážný muž, že, ptala se a on se od ní uvolnil, v nejlepším, posadil se, objal si kolena a mlčel.

Stála nad ním, zdálky asi jako výkřičník vedle čárky a čas se jako pomlčka povaloval kolem nich, vztáhl ruku a položil ji na její lýtko, skvrnité od nárazů podvečerního větru. Ohnula se a mlčky si jeho dlaně odtáhla od kůže a když na ni pohlédl, řekla, Co když se na nás někdo dívá. Jistěže, řekl on, Najednou. No dalekohledem, to tě nepřepadlo, a ukázala na strážní věže, tyčící se na zarudlém pozadí nad zbytky ostatních drátů a státní hranice. Vždyť jsme tady u silnice, ~~řekl~~ řekl a ~~zadíval~~ zadíval se tím směrem, a slunce s konečnou platností zapadlo, bezhlesně jako požár touhy.

Proč na všem tak trváš, zeptala se po chvíli a on odpověděl, Protože v tom vidím smysl. Ale hra nekončí hrđinstvím, řekla si a klekla si k němu, on se protáhl a vstal, s dodatkem, To jsi řekla pravý opak. Jako smrt: Ta se tak opakuje, až všechno dělá opačně. Ale ty si se vším tak zahráváš, i se slovy, dodala a on se jen usmál, pozdvihl ji za ramena a řekl jí zezadu do vlasů, Právě. Právě proto.

A při obzoru plynuly v minulé dráze slunce narudlé šmouhy jak praporky uzavírající závodní trať a on řekl, Co když to jsou všechno kolem nás jen žvásty a všichni jsme zde bez východiska. To se pak za uskutečnění představy jakéhokoliv východiska zabíjí. Trestá, ale nezabíjí, odpověděla s jistotou v hlase ona a řekla ještě, Všimni si, jak z těch podvečerních luk květiny voní. Já balšám na rány z nich cítím, dodala ještě málem a skoro dokonale se přivinula k jeho boku a šeptala, Jsem pouhá ~~květina~~ uchvácená květina a ty jsi básník.

Pak se vypínáš na mém širáku, a vadneš, odpověděl se smutnou ironií on, Ale vždy jsem si myslila, že jsi básník, vykřikla se vším důrazem, Nech toho, ozval se a tišeji dodal, Nechme toho, podívej se támhle. A od lesa z pod návrší za státní hranicí vyjel maskovaný tank a vedle něj další a další v burácivém hluku, tanky ověšené sítěmi se valily proti nim jako zhmotnělé dráty s prudce vyrostlou hlavní a vůně z ležících luk se před nimi poddajně rozvírala, a tanky se valily přímo k nim jako když právě zrozené stroje vyrazí na první podvečerní leč, on s široce rozšířenýma očima dal ruce nad hlavu a ona udýchaně mlčela, aby začala cosi vykřikovat se stále větší bolestí v hlase, jen ta bolest byla v tom hluku slyšet a zdálo se, že i rozechvělá zem s ní křičí jiskřivým

zvukem sirény, a přitom o nic nešlo: To se jen v ten srpnový podvečer východoněmecká NVA jednotka, 7. pancéřová z Lipska, přesouvala hlouběji do českého vnitrozemí a země kolem pohraničních Krušných hor byla rozehvělá jako milující žena v rozkoši a ve strachu před smrtí z přílišné lásky k tomu, kdo se nezestárlý ve vší síle vrátil zpět !

Iva Kotrlá

Všichni v odborech

O přesnídávce strčila hlavu mezi dveře šatny Mirečka a ozval se křik; nechala svoji hlavu ve dveřích a dívala se po všech uvnitř jak rozsvícená žárovka napojená na nejsilnější proud. Rozčepýřené vlasy kolem hlavy jí svítily a Karel ji s plnými ústy oslovil, Copak, Mirečko, pálí tě to, a ona mu odpověděla, Běž do prdele.

Nad tou stručností spustili všichni v šatně křik, jako když se zadržžený souhlas valí přes Bratskou hráz dolů do turbin a ty se roztočí... Pepík, zalykaje se vlastní výmluvností, vyhrkl, Tak co, Mirečko, kdy se zas půjdeš vykoupat, umeknu ti záda, a ona mu odpověděla, Za hodinu, přijď se podívat. A všichni spustili křik z předvojenských hrdel, Karel připlácl Pepíka do vlasů a zahlaholil, Tos to vyžral, máňo, a Pepík se už jen ze zvyku ohradil, Nejsem máňo, ale stiljaga. Ty styljago, přejmenoval ho smířlivě Karel, Mirečka se ještě jednou rozhlédla po všech uvnitř a dveře zavřela; snad ji ten bujný ohlas oblil červenou chutí do života, protože to není pouhý výmysl, že v sedmnácti letech se stárne nejrychleji, v takovém kvapu, až to bere chuť do dalších dnů...

A v šatně všichni vzrušeně diskutovali o jejím dívčím těle, jehož tušenou tvářnost nosí pak branci v sobě do pětasedmdesáti, a když se to podaří, ještě dál, a by se šoupala, pochvaloval si kdosi a chleba všem víc chutnal. Jen Pepík s pozdvihnutou hlavou prohlásil varovně, Ještě že jsi tam dal to se, A Karel, který odkrajoval z oválu tlačanky mastné fláky, spokojeně přitakával, Ta má kuráž, ta jo, jakoby kuráž byla osobitým termínem z příruček SSM, jak která podrží ...

Když už šatna z jejich křiku postupně vychládala a všichni naplno dělali, zastavil Karel mašinu a kývnul přes uličku dílny na Pepíka, Hele, Jago, poč se kouknout, co když se opravdu myje, ona je toho schopná, vole, a zdůraznil to slovo schopná. Tak jo, deme, souhlasil Pepík, Ale mašiny necháme v chodu. No jo, ty máš starosti, vole, zahučel Karel a šli; na dvoře byl mráz, pod okny kanceláře se sehnuli, aby jejich přestupek nikdo nezaregistroval a když se ze kanceláří narovnali, uslyšeli už sprchu, jak teče. Sníh, zavalený popílkem, těžce tál, poslouchali chvíli uchvá-

ceně pleskání kapek sprchy o beton a snad i o tělo, lehounce a potichu stiskli po sobě kliku, šatna byla pochopitelně zevnitř zamčená, a protože klíčovou dírkou nebylo nic vidět, dali si dvě letecké pneumatiky na sebe pod okno ve výši, jako dvě vzdušným vírem oježděná těla bez duší.

A Karel se jako první vyšvihl hlavou až nad okenní rám, balancoval na špičkách a viděl; viděl jak stojí nahá pod sprchou, jak je v tom koutě z pálené omítky bělostná a krásná, jak je krásná a vykřikl, Pepku, ty vole, honem, polez, to stojí za to, ona je fakt nahá, ta jí má, polez, právě na mně vystrkuje zadek!

A Pepík lezl a ona je uviděla v okně, dvě vyjevené tváře za sklem, jako když se poprvé poserou u doktora po zranění v boji, a vykřikla, Petře! To řve na nás?, divil se Karel a Pepík, jak se dral do okna, aby lépe viděl, rozhoupával ty obrovské pneumatiky z transkontinentálního letadla, až se nemohl na jejich vazké oblosti udržet; přidržoval se tedy okenního rámu i bradou a ona na ně zevnitř volala, Sprostáci!

A tiskla si šaty na prsa a shýbla se, skrčená se snažila uniknout jejich pohledu a Karel zachytával Pepíka za blůzu montérek, křečovitě mu tiskl kůži a bylo vidět, jaké má ona krásné a štíhlé nohy, jako svíce před výbuchem. A tam, kde se jí rovná a pevná záda zakulacovala s kapičkami vody, měla rudý a tenký proužek od kalhotek, jako utržená holubička z průvanu. Jak byla přikrčená, vtěsnala se za dveře šatny a nebylo jí už vidět, podobně se schovávají sekretářky na ředitelství v ranních hodinách, po podnikovém večírku a také celkem marně. Karel rozhořčeně vydechl, Už je z ní vidět jen kus prdele, Schovala se, zklamaně hlesl Pepík, Už se obléká, Karel ho začal přesvědčovat, Poďme pryč, vole, než z toho bude průser, ta jí ale má, co, ty vole, a slezli z pneumatik tak spěšně, že se ani nenamáhali je odklidit. A jak odcházeli, bylo na nich vidět, jak je každý sám za sebe zvlášť spokojen a rád, že ji spatřili, protože jenom perná hvězda z dívčího podbřišku má těch pět správných cípů na výložkách snů ...

A začali s takovou obživlou a novou chutí dělat, Karel kompletovat druhou sadu a Pepík mlel nad mašinou rty, jako by všem říkal, Měli jste se jít podívat, hňupové, taky. Mistr ale náhle proběhl dílnou jak utržená kšanda, a v létu nadával, Vy koňské hlavy, co jste to zase kdesi cosí, a Petr v jeho patách říčel, Póte sem, volové, všichni, to ste nežralí, ta kráva tam v naší šatně řve, že jsme prasáci a že to půjde říct ředitelovi! Ředitelovi, to je žrádlo!

Karel s Pepíkem zastavili stroje a také šli, přes dvůr až ke dveřím šatny se trousil malý průvod, pod oknem a u dveří byl už ze všech shluk, Karel rázně strčil hlavu dovnitř šatny a ptal se, Mirečko, prý máš pěkný prsa, a ona měla hlavu na stole a řvala do loktů, Vy

sprostáci, sprostáci, já jsem vás viděla, a dál vzlykala, Já to na vás půjdu říct ředitelovi. Mirečko, seš tak pěkná, že on si tě tam nechá, vykřikl kdosi vítězně zezadu a Mirečka vyskočila od stolu, uřvaná a ubečená, Pepík si myslel, že snad jeho nevidí, ale viděla ho, zastavila se až těsně před ním a dala mu facku přes oko a přes obličej a ~~brečela~~ brečela, Ty hajzle hajzlovskej, a utíkala do šatny zpět a všichni se rozesmáli; bavili se, protože se po pár mizerných minut odehrávalo i v leánu 1977 v Čechách něco úplně normálního ...

Iva Kotrlá

Změna je život

Žák 8. b Základní devítileté školy na náměstí Komsomolců Petr Simandl se rozhodl, že nenapíše písemku z fyziky, která hrozila svým katastrofálním rozsahem v poslední vyučovací hodině. Navštívil v kabinetu výuky ruského jazyka svoji třídní učitelku Zřídka veselou a oznámil jí, že ho skupinový vedoucí Pionýrské skupiny Pavlíka Morozova posílá na obvodní výbor SSM s výkazy splněného sběru a splněných brigád rodičů při úpravě školního hřiště. Soudružka učitelka Zřídka veselá se zaradovala, že brigády na úpravě školního hřiště se opět jaksi splnily. K ruskému jazyku vyučovala ještě totiž tělocvik a brigády rodičů a žactva na úpravě školního hřiště měla skoro na starosti. Navíc, protože základní devítiletá škola byla nešťastně umístěna v perspektivním předměstí bytové výstavby, přešlo vždy nově vybudované školní hřiště před zahájením svého provozu jako parcela na výstavbu garáží či atriových domků, takže soudružka učitelka Zřídka veselá už přesně ani nevěděla, kde se hřiště momentálně v sídlišti nachází.

Ochotně tedy uvolnila žáka Petra Simandla z poslední vyučovací hodiny; ten spokojeně sestoupil do pionýrské klubovny ve sklepních prostorách školy, kde se skupinový vedoucí PO samozřejmě nevyskytoval. Na jeho pracovním stole ležel pouze nedbale napsaný vzkaz, že je na obvodním výboře SSM. Petr Simandl naň připsal osvědčeným školáckým rukopisem, Soudruhu vedoucí, čekal jsem na vás, marně. Petr Simadl. 8b a jenom okamžk váhal, zda nemá na vás napsat s velkým V. Velké V tam potom vepsal, vzkaz vypadal mnohem líp a vyšel z klubovny a ze školy uvolněně ven.

Pohazoval si brašnou a nemířil pochopitelně nikam jinam, než domů. Obýval s rodiči a sestrou dvoupokojový byt v osmipodlažním paneláku B 3, rodiče však byli v zaměstnání, jak také jinak. Výtah opět

nefungoval, takže Petr Simandl se záněčně zadýchal, než zvládl schody do šestého podlaží, kde bydleli. Dlouhá chodba byla i tam rozčleněná dveřmi jako ve škole, ve čtvrtých z nich měli Simandlovi svůj byt a v devátých bydleli Piňosovi, jejichž Renáta chodila do sousední 7. c. Protože právě jakoby marodila s chřipkou či s angínou, zazvonil Petr Simandl u jejich dveří.

Renata Piňosová mu po nečloubé chvíli otevřela, matčin župan měla jen tak přehozený přes svoji noční košili; povalovala se celé dopoledne v ložnici svých rodičů a poslouchala tam z kazetového magnetofonu Abbu. Petr Simandl se jí zeptal, Vaši nejsou doma, a když mu Renata Piňosová samozřejmě potvrdila, že nejsou, pokývnul spokojeně hlavou, brašnu s učením odložil v předsíni a šel si do koupelny umýt ruce. Renata Piňosová za ním zavřela bytové dveře a šla zpět do ložnice svých rodičů. Petr Simandl tam přišel za ní, z čalouněného křesílka odsunul stranou znechuceně noční prádlo jejich rodičů a začal se svlékat do naha. Renata Piňosová naň celkem bez zájmu hleděla, nahý Petr Simandl šel k oknu a zatáhl závěsy. Renata Piňosová si stáhla přes hlavu noční košili a ležela s neznatelnými prsy zčásti na bílém prostěradle a zčásti na růžovém županu své matky.

Petr Simandl si klekl k ní na postel zvanou letiště, dal si její svibové nohy na ramena a cítil něco jako rozmočený hrách. Rozrážel její ochlupení jako špóček třoční, bral jakoby pět až dvanáct a mlaskavě sem tam líbnul Renatu Piňosovou v oční důlky, protože neměla namalované oči. A všeho bylo až hui bui, dokud se Petr Simandl nevytrhl a nezaplavil od zdola přes břich Renatu Piňosovou několika kapkami. Ta se ještě chvíli svíjela jak slepýš v žihlavách, pak prstem zesílila na magnetofonu zvuk Abby a trochu chvějící se rukou vytáhla z nočního stolku matky vatový papír a pečlivě se jím utírala.

Petr Simandl ležel vedle ní, přes paže a hrudník se mu z rozchlíplých závěsů mísil proužek světla s bílou a opuštěnou pletí a on řekl nahlas, Nemá tady někde tvůj fotr dobrou cigaretu, třeba ameriku, a pak dodal spíš pro sebe, Zdrhnout tak do Ameriky, to by bylo ještě řešení ...

Iva Kotrlá

Celá zem tančí a zpívá

Nejprve se protáhl a pak, jak je tomu ve filmech zvykem, obrátil se k ní. Mazlouši, řekl v zívnutí, Slyšíš? No tak nespí, nò, dodal naoko nespokojeně a stiskl jí nos. Áá, co děláš, řekla a ohnala se po jeho ruce, on se zvrátil na záda a zachrochtal, Chrochty, chrochty. No tak, co děláš, řekla už probuzeně, Ty se tady zas chováš. Jak to, zas, hájil se, Ale prosím tě, kdybys nemluvil, řekla a posadila se, chvíli na lůžku nehnutě seděla, aby řekla, Já jsem ti měla takový sen.

Ale to já znám, řekl a začal s přivřenými víčky zpívat. Otočila se k němu, noční košile na zádech se jí uvolnila a dlaní mu pohladila vlasy. Ty jseš můj zpěvák, že, řekla a on nepřestával zpívat, s tváří zaníceného diakona schytával světlo jejího pohledu, až se k němu přivínula.

I potom zpívaje líbal jí na krk a prstem se jí zavrtával do podpaždí, smála se ve ztlumených otřesech krku a na dveře zaklepala a do dveří vešla teta, s uraženým a rozčileným výrazem ve tváři. Zůstala ve dveřích stát a řekla obtížně a s přemáháním, Děti, tahle jsem nečekala. Co říkáš, zeptala se ona a posadila se, svírajíc si rukou výstřih s vlasy, a on řekl, Ale teto!

Nie teto, žádná teto, je to hrozné, tak je to, odsekla teta vzrušeně ve dveřích, ona pohlédla na něho a na tetu, on se také díval na tetu a pak se rozesmál, To je dobrý, ale to je dobrý, mít v dnešní době smysl pro humor. To je čurina přece, nice teto, žádná teto a už je to, a teta ve dveřích řekla pomalu a vážně, Já žádný smysl pro humor nemám, a on se ještě víc rozesmál, přímo se chechtal, Ne, to stojí za to, to ale stojí za to, teto. Já na tvém místě bych se nesmála, vykřikla teta, Já na tvém místě bych vstala, zchladila si hlavu a pak se mnou mluvila!

Ale to je ještě lepší, vykřikoval on, Já se potrhám, já to nevydržím, já se mnou mluvila, vykřikoval a řehtal se až mu oči mizely v záhybech tváře, Tady je to jak na safari! Služebnictvo z buše! A ona se mlčky dívala s rozšířenýma očima na tetu, která se naklonila k nim a zakřikla mu do tváře, Já to také nevydržím, já se také potrhám, synovče, a strhla z něj deku, takže se mu pod kabátkem pyžama obnažily chlupy z rozkroku a nahé nohy; bleskově se posadil, dal si tam ruku a s úžasem v tváři mizejícího smíchu na tetu hleděl. To je prdel, že, vysenila na něho teta zuby a obrátila se a vyšla z pokoje ven, a p

práskla za sebou dveřmi. Kde to jsme, řekl on a ona stále seděla s rozšířenými očima, aby rychle vyskočila, oběhla postele a bosá vyběhla ze dveří.

Tak to se opravdu potrhám, řekl on, je tohle možné, a vklouzl do pantoflí, zavrtěl hlavou a tupě zůstal sedět na pokraji lůžka, drbaje se v rozkroku. Pak vstal, z pod deky vytáhl zmuchlané pyžamové kalhoty, prohlédl si je proti světlu a natáhl si je, prohrábl si vlasy a šel ke dveřím.

Ty se proti němu otevřely a ona v nich zůstala stát s tetiným výrazem v očích a on řekl pomalu a zřetelně, Prosím tě, co se děje. A ona ho mlčky minula pohledem, prošla kolem něj ke kufru, poklekla a otevřela ho a počala se v něm rychle přehrabovat. Opřel se o futro a hleděl na ni. Už je to tady, řekla a pohlédla na něho. V noci, dodala. Kývl hlavou, obrátil se a vyšel z pokoje.

Teta seděla na pohovce pod oknem, a když k ní přistoupil, pohlédla naň s očima zaslzenými, a mlčky pohlédla zpět na rádio. Počal se mírně pohupovat v patách a naslouchal zvýšenému hlasu, pak už jen hleděl do oken a do záclon, aby řekl, Tak to bychom měli. To je ale čurina, že, řekla teta se sklopenou hlavou a smutně se na něho usmála, vstala a objala ho kolem krku a začala plakat, Tak to jsme Vládičku nečekali, že, to jsme nečekali, viď, plakala a jemu ~~na~~ slzy na zádech promáčely tenkou látku pyžama. Jezdil jí rukou po zádech a říkal, No, teti, neplač, to já bych měl plakat, no tak, nebreč, a ona brečela.

Teto, řekla ona a dotkla se jejího ramene, Snad budeme mít možnost dostat se ještě přes hranice, a teta ho pustila, a osušila si oči a řekla, To už teď budete těžko někam utíkat, Já vás znám. A on řekl, Ano, pozdě jsme vstali.

To je ale strašné, řekla ona, Teto, to je strašné, my jsme přece jen tak sami, tak strašně sami. Ale já to věděla, říkala teta, Hned po válce jsem to věděla, hned jak se zde objevili, už tehdy, hned jak jsem se na ně podívala, tak jsem to věděla, už tehdy hleděli jako nic nechápající hafani a museli tak hledět, to jsem viděla, říkala a znovu se rozplakala a on se otočil a vyšel na dvůr do slunce.

Co my teď budeme dělat, teto co, říkala ona a mačkala jakýsi balík papírů mezi lokty, Vždyť on si od toho každý tolik sliboval. Proč jen jsme tady na světě, hořekovala teta a zmáčeným kapesníkem si líčila svraštělé tváře, Proč jsme jen tady na tom světě. A on stanul ve dveřích a řekl, Tak už je toho dost, ne. Přece si hned nepozoufáme, když už všechno stojí za hovno, a vůbec, lidé se mohou dnes ještě v hrobě obracet, takže nám toho prostoru k pohybu zbývá víc než dost.

A vyšel ze dveří na dvůr, ona vyběhla za ním a viděla, že stojí pod ořechem a hledí do oblohy, aby se na ni usmál a šel v slunci k ní, políbil jí ruku a vytrhl jí z podpaží usmolený už jakýsi balíček rukopisů a vyhodil to vše do vzduchu, zasmál se a začal kopat do jednotlivých strojopisů, které se krátce vznášely v proudech slunce a opakoval přitom, Kdo tohle bude číst, kdo to jen bude tisknout, až nás budou tisknout, tisknout, stále úžeji v objetí, bratrském, a nad hlavami jim tryskový bombardér hlukem ucpával nebe a jim myšlení krvácelo, nezřetelně: Tuto krev vidí jen slepí v hrobě a jejich prázdňá srdce přitom začínají klopytat ...

Iva Kotrlá

Sauveur de madame

Stál za ní a díval se na neodvratnou tmou, jak zachvacuje její bohaté, bezlesklé vlasy, které přirozenými vlnami skoro ovíjely její malou hlavu, v zátylí spletenou v těžký uzel. Myslel na Alexandra Makedonského a jeho řešení problému visícím na oji vozu héraa Gordia, ale ona náhle vstala a obrátila se k němu. Přicházím příliš brzy?, ptala se, skutečně se tázala, t. j. zajímavě naň hleděla uděšenýma očima. Ze své výšky stále viděl její neodvratně tmavé témě a na drobném nose se jí zvětšovaly pihy, když se naň omluvně usmívala. Sklonil se zcela blízko nad její obličej a polkl, jako by měl nezkrotnou žádost dotknout se jejich rtů a řekl, Neostýchejte se. Jak jenom krásně voníte. Sklopila oči, po způsobu dětí a on se zaradoval: Ještě existují ubožácké útěchy mdlých srdcí !

Jako jiní věří v dobytí Asie, tak věřil on ve žhavou žádost, která čas od času i rozvedené ženy prostupuje, bláznivě a beznadějně. Neboť každá rozvedená žena skrývá v sobě nejméně do svých pětatřiceti let šílenou dívku, naprosto přesvědčenou, že svět může ozdravět pouze v jejím náručí. Na to vše s vyschlým hrdlem myslel, když rozžínal intimní lampičku nad pohovkou a pobízel svoji návštěvnicí opět k pití, s tím, že kvalitní chlást Vat 69 dodá sdostatek wattů do žádaného napětí a jiskrnosti budoucích pohybů.

A v tom už zazvonil očekávaný Oldřich, šel mu rychle otevřít a hned v předsínce poznal, že je on jako obvykle plně pod párou. Alkoholická říje mu zřetelně vystupovala zpod záklopek očí, jak na něj rychle a spiklenecky mrkal u věšáků mrkal. Už máš tu paničku zde, klientku nebo

blábolil Oldřich mazaně a tiše, znalecky pomlaskáváje. No jen ji nepoplaš, vypadá nevinně, konejšil on Oldřicha, ale ten už halasně a žoviálně vstupoval do pokoje, Padám vám k nohám, milostivá paní, já jsem ten práskaný právník, jak vám ho tady Honza slíbil, doktor Horáček prosím, a těší mě, že vás poznávám, ano, za to vám ručím a ručičku líbám, paní Elo. A dál hlaholil svoji vstupní árii, ačkoliv tam ta Ela stála u křesílka, jako by jí vypadla hořící sirka z ruky. Honza vše pozorně sledoval a rychle nalil Oldřichovi plnou skleničku hnědého Vatu 69, Tomu říkám pití, pochvaloval si nápoj Oldřich, Nešětříš na nás, vždyť tento nápoj musí mít naši představitelé ve zcela zvláštní oblibě, kvůli ročníku, v němž šli nahoru, vidíte, paní Elo, pokračoval a opilecky zkoumavě si přitom prohlížel její postavu.

A jen se neostýchejte a svěřte se mi, mladá paní, vtipkoval dál Oldřich, To víte, ta moje kostra už nějakou tu zpověď snese. Tady od Honzy jen tak předběžně vím, že se vám jedná o dělení majetku po rozvodu, o ty nedělitelné táčky, jak tomu my právníci říkáme; to víte, blbější paragraf než ten o nedělitelném spoluvlastnictví v manželství si ti nahoře už ani vymyslet nemohli, a Honza si povšiml, jak za Oldřichovy řeči její veliké, tékavé oči sebou bezděky zaškubaly, jakoby potlačovaným úžasem nad tím, odkud se vše bere.

Ale potom kupodivu, sotva několikrát zakopla o slůvko rozvod, rozhořela se i paní Ela, z kabelky a z igelitové tašky, na níž se skvěl český nápis "Speciality ze Spolkové republiky Německo", prostě odevšad vytahovala papíry, účty, stvrzenky a dokumenty.

Oldřich vše zkoumavě prohlížel ve světle intimní lampičky, hned při prvních papírech pozval paní Elu k přisednutí na pohovku, aby mu v nich cosi vysvětlila, a řekl jen tak mimochodem, jak se dotýkal té drobné postavy vedle sebe, Krásně voníte, paní Elo, používáte jistě nějakou vzácnou esenci od Diora, a ona se jako dívka zarděla.

Honza dle zavedeného rituálu naléval pití a to především už bojovně naladěné návštěvnici; z uváděných dat si pro sebe hlavně pamatoval, že je jí těch rozvodových dvacet sedm, že má čtyřletého chlapečka a že žije ve vilce u rodičů. A kvůli nim se soudí s bývalým manželem o spleťtíou stavbu garáže a dílničky u domku - vše to stavěl její bývalý manžel, ale tchán mu přitom pomáhal a materiál platil, teď však chce její bývalý manžel polovinu z toho všeho, samozřejmě neprávem. A to si už nechal auto, a při pasáži o nezbytném pozbytí auta měla v rysech i paní Ela ještě tu mladistvou úzkost, jaká u mladých žen už bývá zvykem, protože za pár měsíců se svým autem srostou bezmála jako s útěžkem.

Oldřich v průběhu protínání kruhů všech složitých právních úskalí si dvakrát odskočil na záchod, při druhém návratu naučeně hálholil, Honzo, už bych ti měl ten plakát tam z těch dveří strhnout, ještě by si o tobě mohl někdo myslet, že jsi sprosták. To bych rád věděl, kdo by si to o mně myslel, odpovídal Honza a to se na WC musela odebrat i paní Ela, tváře jí jen hořely a několik kapiček potu se jí lesklo na skrání pod odplouvajícími vlasy.

Ta troška afrodisiaka ve Vatu 69 močopudně působila a nastávala ona chvíle pravdy: Při tom odskočení na WC si ženy obvykle při čurání uvědomily, že jsou skoro, a ne málo, opilé, a to už na ně ze dveří Honzova záchodu hleděla šokující a krásná mulatka, úplně nahá odspodu, s nehem u neuvěřitelně čistě otevřeného ochlupení. V těchto okamžicích náhlé pravdy eosí rozvedeným ženám docházelo, s jakousi lítostí ošizených se odhodlávaly na tom WC k odchodu, i když vlastně ještě nic z pozičních manévru kol svého sporu nevyřešily.

A na tento moment nevyvěšenosti domácího telefonu odspodu do hlavy Honza s Oldřichem spoléhali. Tvářili se vždy chápavě a přátelsky, souhlasili okamžitě s tím, že už nelze dále pít, že je to sice báječné pití, ale že leze do hlavy a že už bude muset dotyčná jít, pospíchat, protože chlapeček či holčička jsou teď na mamince tak příliš závislí, to víte, pro děti je ten rozvod šok.

Takže i tentokrát, než se ona Ela vrátila z WC, Oldřich jí znalecky zhodnotil, Drobná a bude dobrá, taková bledá pikantní tvářička, a Honza s ním jako vždy souhlasil, protože už při výběru se řídil zásadou: Má-li žena sklony ke smyslnosti, pozná se to podle zvedání víček.

Vše pak probíhalo skutečně normálně, na prohlášení paní Ely, že už nebude pít, volili taktiku "ještě jednu a poslední", pak si Oldřich vzpomněl na zvlášť důležité a závažné prohlášení, které mu předtím paní Ela jen tak ukázala a on hned nerozpoznal jeho závažnost. Teď by ale potřeboval jen letmo se na to prohlášení opět podívat, aby mohl případně vše konzultovat hned s přítelem od soudu, a jak rychle s paní Elou papíry prohraboval, slétlo jich několik pod konferenční stůlek a pod pohovku.

Oldřich je začal namáhavě sbírat a odháněl Honzu, Ne, prosím tě, ty se s tím nezdržuj a běž zavolat doktoru Melichárkovi z advokátní poradny, napíše ti jeho číslo. A jak psal na stolku Honzovi vymyšlené číslo, paní Ela ho ve sbírání papírů a listin samozřejmě zastoupila. A nevracej se Honzo dřív, dokud nebudeš mít Melichárka na drátě, znáš ho, zdůrazňoval Oldřich, Dlouho nebere telefon, zvlášť když je na zahradě,

a tady paní Ela už pospíchá, a ta konzultace je přitom ještě nutná dnes, pokud možno hned. A za Oldřichovy řeči paní Ela lezla snaživě po čtyřech a vystrkovala na ně svůj malý, kulatý a pevný zadek, a na Honzu se dokonce odspodu - zarudlou tvářičku měla níž než vystrčený zadek - omluvně usmála.

To víš, bručel Honza, I kdybych ho měl volat hodinu, tak ho k telefonu dostanu, a odcházel jako k telefonu do předsíně. Dveře za sebou hlučně přirazil, ale zůstal u nich stát a upravenou škvírou mezi panty sledoval další průběh pod dopadem intimního osvětlení: Ela tam namáhavě dostávala poslední zapadlý papír z pod pohovky, tmavé vlasy se jí už z uzlu rozpouštěly, Počkej děvče, já ti pomůžu, nenamáhej se tolik, hučel tam do ní Oldřich a jak byl v její těsné blízkosti na koberci, zajel jí zezadu rukou pod sukni přímo do rozkroku, do chomáče, ano, tam, a následovalo to co vždy: zadušené zaúpění a Oldřichova omluvná slova, Promiň, ale promiň Elo, jenom promiň, ale ty seš tak krásná, opravdu, ty seš tak krásná, že jsem se neudržel, promiň mi to, a Oldřich opět zasunul zkušené prsty ~~pr~~ do rozkroku, tvář si čpal do jejího klínu a mezi prsa, slintal jí halenku a podle svého receptu neustále vášnivě opakoval, Ty jsi krásná a pěkná, a voníš, jak ty jsi krásná.

Prostě šel po ní hned hrubě a vzápětí s mnoha omluvami, a hlavně rychle, a neustále opakoval, Ty jsi krásná, Elo, jak ty seš krásná, ach, ty voníš, to snad ani není možné, a líbal jí na podkrytý bok, aby se opět do ní odspodu začal, a držel jí na tvrdo a hučel vášnivě, Taková krása, ach jaká ty jseš krásná a prvotřídní, to je úžasné, hned jak jsem tě viděl, a Oldřich už líbal Elu na nos a pololeže se obnažoval.

An Honza viděl, že oblak těl pod pohovkou se po prvním děsu přece jen začíná sžívat, Ty seš tak krásná, krásná, to snad ani není možné, šeptal Oldřich už s přestávkami, s lítostivým leskem v hlase i na pleši, a Honza se začínal v předsíni připravovat na svůj vstup. Vzrušovalo ho naplno úpění tam té Ely, Ale to nejde, prosím vás, to přece nejde, neblázněte, já začnu křičet, ale nekřičela a Oldřich už sténal, Ach kočičko, ty seš krásná, ty voníš, a konferenční stolec se chvíli nakláněl, aby se měkce opřel o křesílka, Oldřich si pro svůj úd dělal místo a zalehlá Ela zbavovaná kalhotek sebou zmítala a marně. Tíze žádosti začínala zřejmě podléhat a v okamžiku Oldřichova zasunutí a pevného proniknutí nepropásl Honza svoji šanci, otevřel bleskurychle dveře do pokoje, rozžal naplno stropní světla a řekl co možná nejvíc rozhořčeným hlasem, Ale to snad ani není možné, co to vidím, a jak se zastavil až u toho převráceného stolku, viděl na tom naprosto vyděšeném drobném obličejí pod Oldřichovým naběhlým krkem, že získal pro sebe opět na několik dal-

ších týdnů naprosto oddanou milenku, kterou bude moci bez problémů odkopnout...

Iva Kotrlá

Posílat své dárky s udicí

Odjela mu žena, už se to tak stává, přišel z práce a byl sám. Nenechala mu nikde lístek ani žádný vzkaz, snědl oplatky a sardinky s chlebem, pustil si televizi, díval se na fotbal a drobil po koberci. V noci šel na záchod, parkety vrzaly, sousední postel byla nafučená, odkopal peřinu, přilehl k jejímu polštáři, vzdálená chuť mandlového potu ...

Probudil se dřív, než měl, od sousedů hrčel budík, ty byty v pane-láku, trvá to, než si člověk zvykne, na vše. Ležel a přemýšlel, za oknem bylo slunce či pod mrakem, hmatal po hodinkách, otáčel knoflíkem u rádia, Hi-fi souprava a žena mu přesto ujela.

Z Vídně mu přáli něměcky dobrý den, nerozuměl přesně všemu, co říkali, ale myslel na to, co by mu také mohli říct. V ložnici páchly parkety, šel na záchod, kdyby mu ženu roztavili a spláchlí marťané, bylo by to stejné; v koupelně roztočil všechny kohoutky, jejich ranní zpěv. Zpěv? Ne, to pouze jejich hrdly klokotala voda a prodírala se k jeho tváři, voda jako živel; počítal do deseti, na vše měl ještě dost a dost času.

Soused si vedle dle bohulibého zvyku prozpěvoval v koupelně, on seděl na vaně a čuměl na ženinu podprsenku, vyčuhující z koše plného špinavého prádla. Hrůza, tolik toho spolu prožili a teď zde ona zanechá takovéhle špinavé propriety; štítivě zasunul podprsenku zpět do koše, když si ženu bral, nebyla i přes své mládí panna. I teď si myslí, že jsem vůl, myslel si, vždy si to myslela.

Žádost o rozvod podávají už natrvalo ze tří čtvrtin ženy, ohříval kakao v pánvičce na sporáku a podpaloval znovu a znovu plyn sirkami, když tím škrtátkem to neuměl. Najednou zjistil, že zpozdí-li se ještě chvílku, nechytí svoji tramvaj a přijde pozdě do práce.

Myslí si, že jsem vůl, opakoval si v duchu úzkostně i rozhořčeně, a v tramvaji bylo nabitě, ze všech stran se naň tlačila ženská těla, potil se, vůz se chvílemi pohupoval, aby mohl se všemi tím silněji smýknout. K oknům připlul vůz protějšší tramvaje, vozy se na zastávce vedle sebe táhle pohupovaly a lidé přes skla orosená špínou sjížděli po sobě pohledy tak, že se mu chtělo otevřít ústa a zalapat. Po čem?

Prošel pak vrátnicí, příchoď stihnul tak tak a pospíchal do do-

máckého přítmí svého skladu. Ta známá chuť žluklého oleje, sklad topenářského materiálu, roury půlcoulové, coulové, ze všeho se prášil rez. V současnosti nejsou peníze ani na opravu státní střechy, pod níž se k sobě tiskli umounění vrabci, kteří už neuměli ani ven vylétnout. A tam, kde roury vzadu přečnívaly, tam se uvelebil na své sedátko, začal se do ohmataného Zápisníku F. X. Šaldy a šestičtvrtní rourou občas sledoval a pozoroval, zda za ním někdo nejde.

Co by také chtěli za těch patnáct stovek měsíčně, svět je v uzavřeném kruhu a když svítí slunce, oslňuje. I ve skladu oslňuje, nejen když se naň hledí rourou. Opět si vzpomněl, jak kdysi jézdil na služební cesty, z redakce do redakce, a jak pohrdał jaksí vnitřně těmi obyčejnými, stálým a nesmyslným spěchem posedlými lidmi, z kterých sestával národ, údajně pracovitý ...

Kolem sebe teď žádné zvláštní pracovní tempo neviděl, čas od času povytahoval roury z regálů a nachystal je k odvozu, tak dvakrát za směnu. Jejich běžné metry ani neměřil, většinou ty roury měly délku přes čtyřicet decimetrů, decimetr tam nebo sem, v době všeobecné energetické krize budování malých kotelen stát stejně omezoval.

A přečetl si znovu Šaldova slova z roku 1930: " náš vývoj poválečný spěje krok za krokem nezádržitelně k všestranné státní všemohoucnosti nad námi. Stát stává se, není pochyby kýmisi nebo čímsi vševládným až do tajemnosti, kdo nebo co za nás již myslí a zítra za nás bude již patrně dýchat a spát."

Z kanceláře skladu zatelefonoval potom Jiřímu, a ten mu řekl, Pojď se mnou odpoledne k řece, ta vše spraví. Nedalo mu to ale, zajel si ještě domů, ve schránce na dopisy nebyl žádný lístek ani pozdrav zbytečnému členovi z míst strašně vzdálených, jako kdysi. Vzpomněl si, že tehdy byla na líci pohledu vyfotografována řeka a vysoký most, nad smrky baňatá špička věže ...

Šel nahoru do bytu, prohrabal několik šuplíků, až ten lístek našel v souboru jiných pohledů, všechny byly k sobě stažené gumičkou, protože je psala ona a teď si dal ten dávný lístek za košili na holé tělo, a jak šel, lístek hů svými růžky lehtal na prsou ...

Už zdálo se, že Jiřího, seděl u svých prutů, pokýval hlavou a díval se dál. Opřel se vedle něj o zábradlí, taky už rezavé, Jiří ukusoval chléb se sýrem a řeka plynula, od mostu byl cítit dým z výfuků aut a louka se vlnila, lidé chodili kolem svých chatiček s různým nářadím, před chatičkou měli vždy vyrýpnutý kousek trávy, zahrádku, ti majetnější ji měli s plotem.

Jediná chatka z té řady byla nakloněná a vyzírala, vyšla z ní dívka

v modrých plavkách a na trávníku udělala hvězdu a v celé své délce lehla si na deku. Dívka krásná tak, že dítě s ní mít znamená rvát zdravý strom, to si myslel a chvíli na ni dělal unavené oči.

Po řece jezdily nahoru a dolů ložky, uvědomil si, že své děti zapomněl v nějakém předminulém manželství, v jiném kraji a v jiném městě. Také si vybavil, že má někde jistě stejně velkou dectu, až moc podobnou té dívce na dece a že jeho první žena měla tichý úsměv. Jednou mu řekla, také na břehu řeky, Podívej se do vody, jak krásně vypadám. On jí tehdy odpověděl, Ano, ve vodě je všechno obráceně...

Nyní poblíž něj Jiří házel do vody mlčky a odhodlaně nějaké bílé těsto, a ta návnada, sotva se do zhnědlé vody ponořila, už začínala sama od sebe ve výbušném chomáčku vodu špinit. Všichni nějak moc pospícháme, myslěl si on, jedna tlustá paní si cpala vlasy pod žlutou koupací čepici, z vrby na ni padala slunéčka sedmítečná, a on se hrozil její postavy a toho, že by měla i odvahu se v řece vykoupat.

Ke zrezavělému zábradlí se těsně vedle něj přitiskla malá holčička, stáli tak spolu, zírala uchvácená rybářským náčiním Jiřího a on tiše, aby ho někdo nezaslechl, řekl jí, Co je, krávo, a ona k němu obrátila své dlouhé řasy: jen okamžik zůstala stát vedle něj, aby se úprkem vrátila k chatičkám.

Jak se za ní ohlížel, uvědomil si, že ta dívka v modrých plavkách se na něj dívá, bočním pohledem. Stranou se na něj ještě jednou podívala, zarděl se, někde uvnitř a šejdrem; rozhodl se snad správně a šel k ní. V dálce hvízdal vlak ?

A když s ní mluvil, připadal si jako zažloutlý káčer Donald s mizernou kytičkou v klopě, neměl jí vlastně ani co říct, tak už si zvykl nadávat s druhými dlouze na režim, a dívka naň chvílemi hleděla ještě s pozůstatky dětství v zorníčkách, s těmi zrny tolik chtěné pravdy, že jí nemohl říct nic podle své chuti, jak jí cítil vedle sebe.

Překonával se tedy v tempu rychlého a vtipného rozhovoru, opět po letech mnohooznačně naznačoval, smkým vším se znal a ještě zná z těch a z těch kruhů, všiml si, že Jiří balí u břehu své pruty a prodal ho také, To je bývalý velitel Dubčekovy tělesné stráže, a dívka se divila, že Dubček měl tělesnou stráž, Ach, to je běžné, ujistil ji a cítil, jak už skutečně nesnese, skutečně neunesa další osamělou noc bez vlastní tělesné stráže ...

Iva Kotrlá

Bludné záští v jihu Čech

Filip Schönburg-Hartenstein po vytištění své habilitační práce obdržel běžné půlroční vědecké stipendium ve výši osmi tisíc západoněmeckých marek od zemského ministerstva školství v Hesensku.

Využil toho, že se narodil v Pasově těsně po odsunu svých rodičů z Čech a jako rodilý občan Bundesrepubliky získal, možná omylem příslušných úředníků na velvyslanectví, československé vízum k turistickému pobytu v ČSSR na plných třicet dní.

Obezřetně se hned po překročení hranic ubytoval v jediném hotelu města Kamenice nad Lipou, neboť správně předpokládal, že v okresním městě Jindřichově Hradci by na sebe zřetelněji upoutal pozornost tamější služebny české státní bezpečnosti, byť i jen pouhým zápisem do knihy hostů u recepčního.

Podepisoval se sice všude důsledně jako Filip Hartenstein, když samotné slovo Schönburg vyvolávalo doposud u Čechů odezvu na něco šlechtického, vídeňského a tedy nepatřičného, a on neměl rozhodně v úmyslu kohokoliv v Československu vzrušovat, kromě sebe.

Byl totiž už několik let jaksi krutě přesvědčen, že bez fyzického poznání původního sídla své rodiny nemůže dál v Evropě normálně žít, vstoupit do manželství, mít vlastní děti a cestovat svobodně kdekoliv po světě; a to až do své smrti.

Ne, že by při svém odcházejícím mládí se smrtí nějak nezvratně počítal, ale už zde někde byla, v tom poměrně opuštěném koutě jižních Čech, taková smrt zamženě nezaostřená, jak po dlouhá desetiletí nepoužívané divadelní kukátko.

Ráno tedy vyjížděl z hotelu směrem k obci Mnich, kde v květnových dnech roku 1945 ustupující jednotka SS v boji postřílela čtrnáct partyzánů a nyní se nad vesnicí tyčil památník Slovanského bratrství. K tomu památníku nikdy neodbočil, projížděl dál svým volkswagenem lesnatou krajinu, s přimhouřeným leskem drobných rybníků, a přemýšlel o tom, proč právě jej od dětství pronásleduje úporný pavor nocturnus, noční děs.

Své trochu potlučené a selkem nenápadné auto odstavil vždy na samém konci parkoviště, vedle vraku traktoru, do jeho stínu. Šel potom zvolna k zátku neudržované aleji, kolem sádkového rybníka a podle hospodářských stavení kdysi rodinného statku, v současnosti využívaných snad pro sídelní pobyt cikánských králů.

A pak ho napořád a stejně silně udeřil do očí rozevřený plápol dávného rodinného sídla, jeho atlasový odraz ve vodě, v solné třpytivosti zdí nad čistou lahodností kamenného mostu, to vše napůl ponořené v lahodné lázni neúsporné zeleně kolem, takže nevěděl, pokolikáté si v mysli, jako v nešťastné písni, zopakoval: Takhle krásně vypadala moje matka.

Neboť matka, to není jen žena, kterou si pamatujeme z doby před smrtí, je to náš sen, napůl utopený v plodové vodě a je to hvězda v oběžné dráze naší povahy, kdyžž sníme. Takto a podobně uvažoval Filip Schönburg-Hartenstein, když seděl naproti zámku na lavičce pod lesním kostelem, kde se teď jako na padří spálené meteority rozpadaly klouby jeho předků v hrobce. A vzdychal, Filip Schönburg-Hartenstein vzdychal z nějakého prázdného místa uvnitř sebe; jmen takovéto vzdechy vysušují neviditelné slzy, z kterých se párkrát za život orosují plíce a jícen, napojený málem na srdce.

Z té lavičky hleděl dál přes vodu pevnostního rybníka na ostrůvek kolem zámku, upravený na několika nezastavěných metrech na drobnou francouzskou zahrádku a trochu snil; šlahouny popínavých růží se tam smáčely ve vodě, malou železnou brankou v samých základech tvrze vycházela Filipova matka, v bílém šatě a nažloutlé labutě k ní hned majestátně pluly, Filipova matka seděla na mechem obrostlé skále pod velkým oknem své pracovny a labutě jí odštípovaly bělostné nehty: ruka, ta ruka, která nás hladila, je poslední pěšinkou z ráje.

Jenom jednou za celý pobyt se Filip Schönburg-Hartenstein odhodlal připojit se k neustále se střídajícím výpravám turistů a projít jako náhodný návštěvník interiéry otcovského zámku. Černovlasá, štíhlá průvodkyně prováděla zástup svěřenců pouze třináctí komnatami zámku, jako v pohádce, jak sama zdůrazňovala.

Do třinácté komnaty, a byla to právě ložnice jeho rodičů, směli všichni jen nahlédnout. Naproti postelím tam seděla pod vyřízlou omítkou renesanční opice, s prackou u ucha, jakoby naslouchala utajenému šepotu z ještě neodkrytých sgrafit. Jejich podstatnou část nechal Filipův otec, Karel Schönburg-Hartenstein v roce 1935 restaurovat, pokud byly objeveny pod deseti vrstvami štuků při vysekávání drážek elektrického vedení.

A jako v elektrošoku poskakovala potom v noci ta renesanční opice po pelesti hotelové postele, na níž se Filip Hartenstein pokoušel marně ulovit svůj sen. Převaloval se a mačkal si všelijak polštář pod hlavu, ale spánek nepřicházel, naopak, Filip si s čím dál větší přesností, jak na mučidlech, vybavoval jednotlivé kusy nábytku, černé ebenové skříňky vykládané slonovinou v komnatě své matky, bojovné kohouty ze sgrafit

čelní stěny jídelny, pozdně gotický obraz dvou šlechtických chlapců z roku 1528, nádvoří s ohlazenými sloupy a lesklou dlažbou pod odlétajícími komíny a vše, co snad vytváří ušlechtilost, potvrzovanou a utvrzovanou pobytem mezi krásnými věcmi.

Neusínal a chápal, proč mladé ženy ve svém těhotenství nepokrytě milují krásné věci, a proč neovládají svoji skutečnou potřebu se jich dotýkat, prostě je vlastnit: Šlechtici už v minulých staletích poučeně věděli, jak nutné a potřebné jsou krásné předměty na pohled i na dotyk pro ženy při plození dětí; jejich krev potom ve stínu těchto předmětů od samotného početí zvolna a lehce modrá, neboť i samotná krajina je nejvznešenější pod modrým planutím nebe.

A nebyl to stesk po všech těchto krásných věcech, který Filipa sžíral, bylo to spíše pomyšlení na to, že když sám pod srdcem matky nabíral chuť k pláči, ona už nezaslouženě tyto předměty opouštěla, aby si potom v Pásově, jak si z dětství maně vzpomínal, zamyšleně a zkoumavě prohlížela neporušený, medově blyštivý syrsko-franský skleněný pohár z konce třináctého století, jako by bez této poslední, zadřené třísky z jejich luxusního majetku rodina nemohla dál existovat.

Tak v neprospaných nocích se blížil konec jeho třicetidenního pobytu a Filip, aby se snad osvobodil od všech nedosněných snů, rozhodl se pevně, že přemluví a značně vysoko podplatí mladého správce zámku, aby svoji poslední noc v Čechách mohl strávit v ložnici svých rodičů. Tam, kde byl splozen, mínil zanechat svůj děs.

Vždy, když ze své lavičky vyhledal pohledem okno, z něhož jeho matka ~~na prahu~~ vyhlížela kdysi ryby plovoucí pod hladinou a otec ji přitom z postele zrakem miloval, usmál se na správcovu mladičku, útlou a jakoby nemocnou ženu, která sedávala před vzklenutým mostem a hlídala tam své děti u pískoviště. Snad byli ti dva její chlapečci podobní aspoň vzrůstem těm dvěma dávno odrostlým z pozdně gotického obrazu; správcova manželka měla pod svetríkem svá ňadra opět dívčím způsobem utajena a také se na něj, kdykoliv se jí chystal oslovit, několikrát usmála, takovým drobným úsměvem decentně vychovaných dětí ze zamyšlených rodičů.

A jak se ke své žádosti o pouhé přespání v posteli rodičů, v níž byl jistě počat, Filip statečně odhodlával, zdával se mu k ránu nový sen se stále větší určitostí, jako když se jihočeská krajina zbavuje rybníčních mlh, těch snových příběhů tajících pod sluncem. Zdával se mu se stále větší určitostí sen, příběh, který snad někdy v minulosti v někom z mrtvých, zde v tomto koutě Čech, prožil, sen, v němž se s hrůzou dalo bojovat! A vítězně!

Ve dne Filip Schönbürg-Hartenstein pochopitelně netušil, do jaké hloubky je každý jeho pohyb v okolí sledován, jak příslušníci státní bezpečnosti i z přízemních oken zámku obyčejným divadelním kukátkem zjišťují každý sebemenší záchvěv jeho tváře, protože v této krajině pod hladinou dění snad všichni ostražitě rozpoznávali, jaká krev koluje v jeho žilách. I ta mladá správčova žena ho vlastně každým pohledem varovala před oslovením, neboť orgány české moci se chtěly z jeho přítomnosti poučit, nakolik ovlivňuje krajina předků už jinde narozené Němce: jako by i jemu blízkost rodinného sídla dodávala hrozivého zjevu! A mohl snad ovlivnit i úrodnost okolní země, zbavené už natrvalo těchto neslavanských cizozemců!

Takže ani tu poslední noc před svým vyhoštěním z ČSSR pro pokus podplácení a ohrožení valutového hospodářství, nedosnil až do dna Filip Schönbürg-Hartenstein svůj úporný, od dětství ho pronásledující sen. Byl vyvlečen ze své hotelové postele, i když netušil, za co a zda se mu vše nezdá:

Jeho sen začínal pocitem děsu, při němž nikdy nevěděl, jak dlouho byl otec v jejich službách; ale jistě ne déle, než se na muže sluší. Dokázal umřít v tu přesnou chvíli, kdy je vyčerpána děsivost smrti natolik, že na děti už nic nezbyvá a mohou svůj vlastní život žít!

Jako nový majitel rodového stavení se potom Filip snažil o změny, než zjistil, že prodlužují strvalý stav, i ve snu! Ten práh, přes který klopytáme, až do stáří... A rozpomněl se na své snové dětství s otcem:

Vybavil se mu obraz, jak stojí v zástupu ostatního služebnictva v úzkém nádvoří, jehož střechy se u vrchu děsivě sbíhají, až pod nimi mizí i nebe!

Uprostřed v kruhu se tam dobíjeli pekelní kohouti; krouží kolem všech! Vzduch nádvoří obsahoval soumrak nového dne, tu předranní hodinu křiku zmučených lidských ptáků; hleděli na vše s otcem a snad nějaký i ve snech dávno zesnulý předek čekal, že se i oni rozpomenou na svoji poutnickou a křížáckou povinnost vůči slunci a začnou řvát! A Kokrhat! Nestalo se tak; i přes svoji hloupost je kohout mužným básníkem a snad právě proto ho vzrušuje záře.

Filip ve svém snu chytil nejošklivějšího kohouta, který měl v sobě úšklebek země obrácený k lidem na hloubku rakve pod povrchem; a bez rozvahy začal krmit toho svého kohouta syrovým masem a kvašeným mlékem. Úděsné chvíle snu: To mléko mu krví barvila matka všech jeho budoucích dětí a bez tváře! Byla sama bez tváře!

Toho kohouta bral Filip třikrát denně za nohy, hlavu mu nořil do mísy s oním mlékem a stavěl ho před svíčku a kohout kokrhal! První mléko

protéká krví!

Takže zanedlouho, asi na jaře, když přšelo tak silně, že se i bláto stalo hnojem, byl z něho kohout pevný jako krb. Potřeboval jen jemným pískem přiostrit ostruhy a to Filip udělal. A došel až k sídelnímu hradu Erschrecken, vzpomínkou na otce si vymohl vstup a čekal; panstvo přijelo, služebnictvo dostalo ten pravý vzhled, on vystoupil ze stínu a řekl nahlas, Pane, váš kohout je slepičák. Nikdo z panstva se neohlédl, šli mlčky do paláce, zdálo se, že vše přeslechli.

Filip šel tedy pryč, ale komoří ho dohonil a řekl mu, Máš přijít při rozbřesku. Vstal ještě za tmy, jak krásně zebou snová rána, vzal kohouta pod paži a šel. Na tmavých lesích ležela česká jinovatka, východ slunce měl kudrnaté vousy z černých beránků, na nádvoří stáli služebníci. Pán přišel, jeho nejstarší syn vypustil smolného kohouta, Filip postavil toho svého na zem, slunce osvítilo prejzy střech a oba kohouti zavřeli oči, aby potvrdili legendu o Homérovi, legendu snu - zamávali křídly a zachroptěli.

Pak se obcházeli v ztrnulém tanci a začali se prát - podobně se pere hřích s hříchem v době nudy, kdy už hřeší naprosto všichni a není už koho pokoušet! V celém širém světě!

Kohout černý jako tma byl nepochybně silnější, Filipův měl snahu, představitost i vůli, to vše pohromadě se málokdy vidí. Černý kohout mu roztrhal hřebínek a on mu na oplátku vyklovl oko; útoky vedl ze strany, zdálo se, že myslí. Černý kohout se příkrčil a prochvíval křídly; pánův syn přistoupil a stál vítězi i poraženému hlavy. Pán se mlčky otočil a odcházel, služebníci se rovněž mlčky rozcházeli, Filip šel domů a cítil prázdno. Tu pravou náplň snu!

Nad hlavou mu pak vzplálo rodové stávení, byl to požár plný poezie, i ve snu horoucí, oheň obstoupili služebníci mamonu a hlídali, aby lépe hořel. Filip se na to dlouho nemohl dívat, kouř z rodných trámů ho dusil; šel tedy sám od sebe už napřed ke hřbitovu.

Na lesní cestě vedoucí tam mu však zabránil v chůzi pán se svojí družinou a řekl mu, Létej! V zoufalství chytil Filip to zvíře, na němž pán seděl, za ohlávku a řekl, Pane, spálili můj dům i s křídly! Žalují!

A pán se vzepjal a švihl ho biččkem přes krk a vykřikl, Nehájíme sebe, obhajujeme jen své počínání, hlupče! To je tajemství pekla! A Filip si dal na svůj rozchlípený krk ruku, družina kolem panský projížděla a on bezhlesně stéhal, Proč jsem se jen neučil hrát na loutnu nebo nějaký jiný nástroj, hudba přece jen sbližuje národy a Čechy byly konzervatoři Evropy!

Ty tklivé tóny, jimiž končí každý sen!

Iva Kotrlá

Štědrost smrti nemá dna

Několik dnů před svátkem Všech svatých se inženýrka Květa Baumová vždy vracívala do svého rodného města, aby přespala u své matky a navštívila společně s ní hrob nevlastního bratra Aleše. Inženýrka Květa Baumová pochopitelně nevěděla, nemá-li někde po světě rozseté hroby dalších nevlastních sourozenců, a to ze strany svého otce. Ten totiž zmizel po Únoru 1948 z Československa natolik dokonale, že se už nikdy nepodařilo vypátrat, kam se vlastně poděl.

Snad lze emigrovat i mimo planetu, zakončovala občas své úvahy na toto téma inženýrka Květa Baumová, ale sama netušila, nakolik už spadá mimo naši planetu emigrace mrtvých, zvláště těch bez hrobů. Jenom koncem šedesátých let zaslechla cosi o tom, že Charónem těchto mrtvých se stal první kosmonaut světa Jurij Gagarin a kdykoliv potom spatřila v televizi start meziplanetární rakety, vzpomněla si na schody Charónovy, z kterých vystupují vzhůru v oblacích spalovaných plynů duše marně zesnulých.

Před lety, po svém druhém rozvodu, který těžce prožívala, nejezdila Květa Baumová za svojí matkou ráda. Neměla tehdy se svojí matkou právě ty nejlepší vztahy, neboť ta její rozvody odsuzovala v tom nejprimitivnějším slova smyslu, že si prostě neumí Květa udržet muže. Její dceru tenkrát ten názor hluboce urážel, ale jak se roky přesouvaly do poslední čtvrtiny dvacátého století, stárla Květina matka tak vůčihledně, jakoby ji za zhublými zády někdo postrkoval z posledních schůdků života, bez lítosti a tak bezohledně, že Květa Baumová začínala ke své scházející matce cítit jakousi novou a neobvyklou lásku.

Sama po dvou chtěných potratech z dob studií ztratila schopnost mít děti a připadalo jí, že vlastní matka je jejím nevyvedeným dítětem, které se chce postavit na vlastní nohy tím, že zemře.

Květina matka totiž kdysi maturovala v roce 1919 jako jedna z prvních šťastných dívek v právě vzniklé ČSR a něco z báječného oparu generace, která svůj vstup do života prožívala v nezodpovědném parfému nadenšeného evropanství, v ní napořád zůstávalo. Pro nahluchlost málem už žila ve své vlastní, lepší republice, z níž nepřestávala poslouchat všechny pořady ze Západu, určené českým posluchačům: podle znělky Hlasu Ameriky si mohli každý večer ostatní nájemníci secesního činžáku srovnávat hodinky.

S úporností hodnou lepší věci odmítala jakoukoliv možnost přestěhování k dceři do Čech, svůj jednopokojový byt nechtěla opustit a žárlivě si střežila vlastní svobodu. Žila převážně z neslazené vločkové kaše, cikorkové kávy a chleba s máslem, Květa jí občas dojela byt uklidit a to bylo tak vše.

Takže i letošního prvního listopadu budila Květa Baumová svoji matku tím, že jí navařila snídani plnou vůně. Schválně dusila v papířáku uzenu vepřovou plec, aby teplé libové maso matce nakrájela k chlebu a dodala jí tak sílu potřebnou k chůzi na hřbitov. A když s matkou pohovořila po snídani o počasí a o tom, jak holubi sezobali všechno drobení na podokenním plechu, vstala a řekla matce s úsměvem, Musíš se obléci, miláčku. Půjdeme na hřbitov. Stejně by asi mluvila se svojí holčičkou, kdyby nějakou měla.

Pomohla matce s oblékáním, ta se před odchodem ještě na pár minut posadila v kuchyni na pohovce a rozvykládala se přerývaně o mrtvém Alešovi, který se a jí kdysi narodil ještě za svobodna. Neplakala však přitom, naopak, byla tak něžná a překypovala stařeckou láskou k zesnulému, jako ještě nikdy. Květa nějak správně tušila, že v mrtvém Alešovi, který zemřel v půli šedesátých let po návratu z pracovních táborů, vidí matka úplného hrdinu bez bázně a hany, jenž neměl příležitost k svatbě a k manželství, tedy k té moderní podobě rozvrácenosti zbabělců. S rukama nad hlavou jako Štursův Raněný, moderní sestřelený Ikaros se Aleš rozpustil v záři úranu a nedopadl viditelně k zemi. A Květa Baumová hleděla na matčiny šaty barvy sušených hroznů a věděla naprosto přesně, že tato věrná, dobrá matka je už to jediné, na čem jí na světě ještě záleží.

Kolem desáté se vydaly na cestu. Vyjely nově prodlouženou tramvajovou linkou do Sídliště československo-sovětského přátelství, které už bylo v přímém sousedství Ústředního hřbitova. Odtamtud šly několik set metrů pěšky dlážděnou cestou mezi neurovanými travinami, Květa svoji matku podpírala v podpaždí a připadalo jí, že stromy za hřbitovní zdí mají červenožlutý lesk teskného domova.

Byl slunný den, až překvapivě pěkný na začátek listopadu. Všichni ti svátečně odění lidé, kteří putovali s věnci nebo se svíčkami na hřbitov k hrobům, činili dojem ani ne tak truchlících, jako spíše pokojných lidí, kteří za pěkného dne chtějí užít nikým nekontrolované procházky. Jenom Květa úzkostně předpokládala, že se každým krokem přibližuje k nesnadným chvílím matčina žalu.

Ubohý Aleš, začala raději sama, Jak by jej těšil tento krásný podzimní den! Jak se vždy těšil na zimu, na naše zasněžené hory! Tak

nevědomky a opět jako s dítětem, volila Květa Baumová matce blízký jazyk z dvacátých let, Nebohý Aleš, pokračovala, Jak chápal náš žal a naše obavy, kdykoliv na hory odjížděl. Ano, máš pravdu, rád lyžoval, přisvědčovala matka, ale jakoby byla nyní ráda, že na ně teď svítilo slunce.

Mezitím došly k rozevřeným mřížovým vratům Ústředního hřbitova, jenž svými širokými, pískem posypanými alejemi a krásnými, hustými hájky připomínal spíše park. Musily jít ještě dost velký kus cesty, než dorazily ke skromnému pomníku s kamenným andělem, pod kterým odpočíval Aleš. Tento hrob byl až v nejzazším koutě hřbitova, mezi dvěma řadami tmavých a jakoby ožehklých náhrobků a Květa si jako vždy oddechla, že s matkou hned napoprvé hrob našly a nezašly si v rozsáhlém labyrintu hřbitova.

Matka hleděla dlouho na nápis na pomníku a oči se jí zalily slzami. Sluneční paprsky přitom zlatily její řídké, naprosto šedivé vlasy a Květě bylo, jako by matku, která odpočívala v pokleku na kamenné obrubě hrobu, ještě nikdy tak nechápala. Jakýsi bolestný trojhran se v ní šířil, jak při posledním záseku cepínu po výstupu z bezedné propasti a sama cítila blažený pocit, který naplňuje ženu, když se může přitulit pod silné rámě skutečné lásky, i kdyby to v tomto světě byla pouhá láska k mrtvým !

A Květa bezděky pohlédla v tom okamžiku matce do tváře a zdálo se jí hned, že v krásných, smutných očích matčiných čte tutéž myšlenku. Bylo to, jakoby si i ona byla vědoma jakési slabosti, ke které je k mrtvým přiblížila a týmž instiktivním pocitem puzeny, jakoby společně četly bolný román z dvacátých let, objaly se matka s dcerou těsně a modlily se spolu málem pozapomenuté modlitby z dětství...

A matka před novým kolem otčenášů ztrápeně zašeptala, Doufám, že nevykopali Alešovi šikmý hrob, nesnesla bych, aby ležel v šikmém hrobě. Když ho tam spouštěli, pro slzy jsem na rakev neviděla, šeptala, Ale já ano, utěšovala ji nahlas Květa, Pohřbili ho rovně, jistě tam leží krásně, šeptala matce přímo do ucha a ta povzdechla, Díky Bohu, aspoň to, a anděl blažené smrti, který doposud na pomníku klidně stál s mečem v zarostlé tváři, jakoby se v jeho otcovském domě o lásce mluvilo zřídka kdy, pozdvihl znepokojeně hlavu.

Posléze pomalým a odhodlaným pohybem vytáhl sirky z úkrytu blízko křídel a rozžehl jednu ze zpola ohořelých svíček na kamenné desce pod sebou. Unavený, snivý půvab, který předtím naplňoval celou jeho bytost,

zmizel; byl jaksi krásnější a mužnější. Když k němu Květa užasle vzhlédla, protože se jí z zdálo, že nad jejich hlavami došlo k nějakému pohybu, strnule na ni zíral a krčil svůj nos.

To její pohled od něho na okamžik odvrátilo a on, jako by se po dlouhém odloučení musili teprve znovu poznávat, pokynul jí rukou. Teprve teď se Květa vyděsila tak, že málem vykřikla; i tak se jí jakési zaúpění vydralo ze rtů.

Vstala a rychle se snažila pozdvihnout svoji zhroucenou matku, Maminko, neudělalo se ti špatně, maminko, oslovovala ji úzkostí změněným hlasem, a navzájem si odporující myšlenky se vlnily v jejím nitru zmateně jak vlny v pokaženém přijímači. Copak může člověk tak lehce umřít jako teď její matka? V krátkém zadržetí dechu?

A s odporem, jak držela bezvládnou matku v náručí, pohlédla zpět na anděla blažené smrti: Jsme jenom postel, do níž smrt blaženě uléhá a přitom drtí svými křídly náš žár v kamenný prach? V chladivý prach?

Pak z blízkého kostela Milosrdných bratří slyšela Květa Baumová bít pravé poledne, při každém úderu její matka víc a víc vychládala, anděl blažené smrti s trochu svěšenými křídly hleděl na plamének skomírající svíčky pod sešbou a inženýrka Květa Baumová si konečně vzpomněla na své dokončené vysokoškolské vzdělání: Z odlesků vířícího slunce, z větru, z pohybu stromů, z milostných dotyků se utváří mlýn přísného chronometru, ach ano, mlýn. A tušila už přesně, s přísnou přesností, že ona v tomto kamenném mlýnu z rozpadlých křídel andělů bude umírat pomalu, mrzce, nezaslouženě a uštvane, jako my všichni.

ČTYŘI SONETY O POČASÍ

J a r n í r e z h e v e r

- Spíš? - Ne. - A kde jsi? - V jiné zemi.

Ty nevíš, že je jiná zem
 pod tou, kam šlapem? - Ta, co není? -
 - A přece je: Tři princezen.

Nec co nec mizely. Zašš spánek
 po tancevače, v ranní tmě,
 odřená paty? - Já? To Janek.
 Chytil se jedné za sukně,

vzala ho tančit hlavou dolů. -
 - A dál? - Ti dva jsou dodnes spolu
 a říkají si pohádky.

Třeba: Spíš? Kde jsi? Vrať se ke mně. -
 - A oba vědí: Z tamté země
 se protančili nazpátky.

Milan Uhde

L e t n í

Když našel dvanáct dívčích košil
na břehu řeky, jednu vzal
/jakýsi hlas ho přitom prosil:
Vrať jí/ a hlupák v něm se ptal:

Čí je? Tvá? A to pod ní - čí je?
Duše? A ta je košilí
boží? Je bůh? Kde nám to šije
rubáš? A navždy? Na chvíli?

Tu však jí spatřil za olšemi
a byla nahá a on němý
a už se na nic nechtěl ptát.

A konec /v pohádkovém ději
začátek/: Vrátil jí to její
a viděl labuň odlétat.

Milan Uhde

P e d z i m n í r o z h o v o r

- Havrani, slyšíš? - Odkud letíš? -
 - Hádej. - Z pohádky, viď? To znám.
 Jak bylo jednou sedm dětí
 a zhavraněly. - Táhnou k nám,

že prý tu někde blízko bydlí
 sestřička, co je zachrání. -
 - To taky znám. Jak tlučou křídly
 a ona šeptá: Havrani,

trápí mě pro vás, já jsem nemá,
 měl mě rád muž, a teď už nemá,
 chystají oheň, budu dým.

Nevracejte se pro svá těla.
 Znáš to a radš bych zhavraněla
 a táhla k jihu na podzim.

Z i m n í r e z l u v a

- Bíle jak v pohádce. Víš které? -

- Řekni. - O dívce v závějích.

Ztrácí dech, vítr jí ho bere

a na víčkách jí mrzne sníh. -

- A koho potká? - Jenom zdálky

vrány. A zblízka je z nich tma. -

- Kam jde? - No přece pro fialky

a pro červená jablka. -

-A bratr Březen nebo Září

už čeká? - Leda v kalendáři. -

- A oheň v lese? - Dohořel. -

- To není pravda. Viď, že není. -

- Ne. Poslechej. V tom chumelení

jako by někdo šel a šel.

Co se stalo v blázinci

Z Á Ř Í

Venku je smířlivé zářijové odpoledne. Zrají v něm tiše jablka, zapalují se švestky a letní květiny odevzdaně dokvítají. Letos se všechno opozdilo a v zahrádkách dosud sladce až k zamření voní floxy a zároveň už páchnou velkokvěté afrikány a svítí žluté měsíčky, které jsou léčivé, ale skoro nikdo o tom neví. Rovnodennost už vesluje ve stříbřitých vodách kosmu a plíží se a blíží. Za krátko už bude rdousit dny jako holoubátka a nadívat je nocemi.

Snop žlutých slunečních paprsků dopadá šikmo do denní ložnice. Sedí tu paní všeličak zřekoucené a čekají, až noc vystřídá den. Na rozhraní dne a noci dostávají vždycky hodně jídla, aby vydržely celou dlouhou noc, v níž svítí zelená světla nade dveřmi. Noc, kdy nikdy není tma. Jen když pacient zavře oči, vytane mu tma v celé své majestátnosti, ve své honosné hloubce. Je jako příslib krásné smrti. Pořád ještě nevíme, je-li smrt vstupem do světla, anebo do tmy. A přitom s počasím to vypadá tak mizerně, že se zdá, jako by ho už řídil člověk. Že ho nějací vědci, placení kterousi ~~xxxx~~ velmocí ukradli, a teď si s ním hrají, až ho rozbijí a ono nepůjde.

Na denní ložnici je ticho. Sestřička, která má službu, sedí v sesterně a pije kávu. Plete přitom lososově růžový svetr a jak ujímá u krku, tak jí úsilím leze z úst růžový jazyk. Prsty se jí hbitě přesmykují jeden přes druhý.

Paní Pospíšilová, čistounká, malá stařenka, sedí v koutě u okna a dvě židle po obou stranách její židle jsou prázdné. Vždycky tak sedává sama uprostřed dvou židlí, celé hodiny s rukama v klíně, dlaň položenou v dlani. Sedí a čeká. Bílý drdůlek má svinutý na temeni hlavy a v něm zapíchané hornodle. Erární župan nemá nikdy pokecaný polívkou ani šťávou. Je celá bílá a ušní bořtce má na hrbolech okrajích natažené a průsvitné, nemá je zatočené dovnitř jako většina lidí, ale jakoby vyžehlené žehličkou doplocha. Její oči jsou modré se žlutými tečkami a jejich pohled je klidný a vyrovnaný. Čeká dlouho a trpělivě, pak náhle zpozorní, chytne se dlaněmi opěradel, drží je a předkloněná poslouchá. Doufá. Někdy přitom zaslechne šleštění křídel a táhlý, něžný zpěv, ale jindy se splete a je to jen vítr v korunách starých stromů. A pak konečně se v pokoji rozsvítí a v růžové a bleděmodré záři, která opalizuje do zlatova jako opálová náušnice, přicházejí. Bílé, velké křídlo

na okamžik sestíní proud paprsků a anděl projde světelnou kulelem jako když světlo reflektoru nabíhá a skříží jiné světlo a v krátké záblesku se protnou. Vzápětí padne do ložnice stín dalšího páru křidel. Přilétají. Přistávají lehounce na hladkém, naleštěném lino-
leu, bradí bosou nohou a už se bílá, zářící postava blíží a babička ka honem vstává a odtahuje židle od zdi, aby si její hosté mohli sednout co nejpoohodlněji. A už se ruka s dlouhými prsty dotýká stařenkina čela a klená její hlavě, která pořád ještě slouží, ještě se nepamátla, díky návštěvám, které jí poskytují andělé.

Lehká ruka pohladí stařenku po bílých, tenkých vlasech, druhý anděl ji ovane lehounkou řísou, babička pociťte na tváři rajský vánek a lehounké políbení na čelo. Po přivítání se andělé tiše ane-
sou na sedadla, která pro ně připravila. A ona se usmívá, tiše a blaženě skládá opět dlaně do dlaně, ale ruce se jí trochu chvějí a tak musí přidržet jednu v druhé. Je navštívena.

Paní Flaváčková a paní Janá ji pozorují nevraživými pohledy, protože ony nikdy nemají žádné návštěvy. Sestřička jim občas vyřizuje, že příbuzní telefonovali a ptali se po jejich zdraví, ale ony jí to nevěří. Dobře vědí, že kdyby si na ně příbuzní vzpomněli, mohli by lehounce nasednout do aut, které mají ve stodolách a přijet. Nepotřebují ani tak příbuzné jako svědky své minulosti. Nikdo jim tady nevěří svatošvatou pravdu, že zřivaly manželky, milence a děti, že s nimi šily a staraly se o ně, dčkad neupadly do propasti, kterou jim nachystalo šilenství. Když nikdo nepřijde, jak je rok dlouhý, nejsou tu žádné důkazy o tom, že byla jaká minulost, a že snad možná existuje i budoucnost. Nikomu se po nich nestýká, nikdo se nimi nejmé. Jenom babička Hospštilová každý den tiše vypráví hostům, co celý den dělala. Povídá jim, že k snídani byla káva a že mléko bylo trochu připálené, ale nevadilo to. Řekne, co šli k obědu a přes odpolední svačinku se blíží k přítomnosti. A také jim poví, že sestřička Váňová má už ledný kus lososové říčového svetru. Vypráví jim den po dni a víd cky v tom stále stejném pořádku nachází něco nového, čím hosty překvapí a sama sebe potěší.

Když se závistivá paní Janá osvědčila, kdo to babičku navštěvuje, pokusila se jednou anděle vyplašit. Setva se usadili každý na svou židli a začali hovafit, vyskočila, mávala rukama nad hlavou a křičela huš, huš, jako by se poznašela vyhnat alepice ze zahrádky. Jenže andělé nic. Paní Janá nemohla vidět pohled toho starého, holohlavého, s nosem zahnutým jako skoba, pohled plný vlídnosti, lásky a porozumění. Neviděla ani úsměv v očích mladého, kučeravého charuba, neviděla nic a tak křičela po denní ložnici a mávala ru-

kama ve vzduchu. Pak odběhla do noční ložnice, stáhla ze své postele prostěradlo a plácala jím, jako když vyháníme z místnosti smrad. Paní Pospíšilová zatím užasle pozorovala, jak prostěradlo prochází jejími anděli a andělé tkaninou. Nakonec paní Janů ze vzteku stočila prostěradlo jako by ho chtěla ždímat a utočila si z něj kyj, kterým tloukla do vzduchu v marné touze zasáhnout některého z andělů. Zasáhla lustr a ten se divoce rozkýval a ona začala mlátit do lustru, až ho rozmlátila. Třesk skla slyšela vrchní sestra a rovněž výbuchy žárovek, když se celý odpoutal a spadl na zem. Zavolala na pomoc čtyři ošetřovale z protialkoholního a ti paní Janů lapili a vstrčili ji do kazajky. Dalo jim to chvílku běhání, protože paní Janů, ačkoli je už stará, je pořád hubená a mrštná a tak jim unikala. Napíchalí ji, co se do ní vešlo. A andělé se tenkrát zdrželi déle než jiní, protože babička byla rozčilená, nepřejícnost a nenávisť paní Janů ji rozrušila. Paní Janů pak za trest přeložili na těžké oddělení a musela tam být tak dlouho, dokud se nepolepšila. Vrátili ji zpátky, ale stejně nebyla hodná. Stěžovala si při velké vizitě panu primáři, že návštěvy paní Pospíšilové nedodržují návštěvní hodiny a také, že lítají do ložnice nečekaně oknem. Paní Hlaváčková napsala dopis na ředitelství, v němž si stěžovala, že andělé jsou mužští a že by jim měl být přístup na ženské oddělení zakázán. Sama chodila za trest bez kalhot, poněvadž se pomočovala.

U doktora Pávka, který měl jako sekundář na starosti lehčí ženské oddělení však ty dvě ercarchy nepochodily. Zvýšil jim dávky prášků a návštěvy z nebes chodily dál. Avšak závist, která jednou z zapustí kořeny je jako kerblík nebo kopřiva. Maličký kousek kořínku někde v půdě vždycky zůstane a z něho vyroste nová rostlina silná a odolná. Závist pak posedla paní Kadlecovou, která sedala v koutě na zemi jako skrčenec, špičatá, věčně odřená kolena měla vysunutá k bradě a přes ně sepjaté hubené žilnaté ruce. Na malé hlavičce měla chundel šedivých vlasů, které se nedaly učesat. Když byla vzhůru, zdálo se jí, že jí z hlavy roste strom a na něm sedají krakavci, a to byly její potracené děti. Většinou byla tichá. Jenom někdy, když se jí podařilo vyplivnout prášky, anebo když ji pevněji chytla její bláznivka, běhala dlouhými kroky po místnosti, pronásledována příšerami, o nichž nedovedla nic vyprávět. Z ničeho nic napadla v jednom zachvatu paní Pospíšilovou a chtěla jí vyškrábat oči. Babička se nebránila, věděla, že andělé jí nedají ublížit. Byli zrovna tady, blízko, cítila duchovní spojení s nimi a to jí dodá-

valo síly. Paní Kadlecová se na ni vrhla jako rozvzteklý dravec a paní Pospíšilová se jen jemně umívala. Po bledém obličejí jí stékala krev v jasné červených kapkách, když vešla sestřička a z za pomoci ještě dvou dalších sester, které vážily dohromady jistě dvě stě kilo, se jim podařilo odtrhnout paní Janu a sehnat ji do jejího kouta. Měla roztrhanou kožili a tak jí musely ještě převléci a píchnout jí injekci, po které, ve evém koutě, schulená, zks-
mazěla.

- Tak co, návštěvy, ptal se doktor Pávek, chodí, chodí? Paní Pospíšilová šťastně zakývala hlavou. Mladý a světlollasý doktor Pávek se obličejem podobal malému andělovi a paní Pospíšilová ho k nim přitazovala, protože byl na ni hodný. Byla na něm závislá od té doby, co přišli a rozhodli, že neapže být doma sama. Vysvětlili jí, že neapže žít na samotě, že se tam neapže o sebe postarat, a také se rádně nstará, jak dovědčili jacísi anonymní sousedi ze vsi. Stát prý zabezpečí každého opuštěného člověka, když jeho samotá budí veřejné pohoršení.

„Ěli pravdu, byla sama. Měla ráda kocoura, pět hus a šest slepic. Rozuměla jejich řeči a také řeči ptáků. V květnu vstávala každé ráno ještě za tmy a chodila do březového háječka za chalupou a poslouchala ptačí zpěv. Navečer pak mluvila s husami nebo s kočkou. Léta napotře ovala lidí a oni nepotřebovali ji. A pak si najednou na ni vzpomněli, vystěhovali ji z chalupy a odvezli do psychiatrické léčebny. Neprotestovala, protože věděla, že by se jí stejně nikdo nezastal.

- Dobře se ní daří, pane doktore, odpovídala. A když přijdete vy, je to, jako by vyšlo slunce. Moc ráda vás vidím, pane doktore.

- Ale vy málo jíte, zahrozil doktor. „Ěla byste, paní Pospíšilová, víc jíst.

- Když já už nic nepotřebuju, pane doktore. Celý den sedím, nepracuju, k ničemu už nejsem.

- Jíst se musí, upozornul jí doktor Pávek a už od ní odcházel k další pacientce a zase se jí tak laskavě ptal, jak se jí daří a jestli něco nepotřebuje.

- Ještě že je mám, šeptal jsem často paní Pospíšilová, co bych si tady mazi těmhle, a bezmocně ukázala rukou kolem sebe, počala. Když je mám, dodala a namála se, necítím se tu tak gana.

- Ha, ha, pokýval hlavou doktor Pávek a hryzl chvílku dolní ret a pak si něco zapsal do svého zápisníčku. Zdálo se, že mu ta hodná babička dělá přece jen starosti. V pondělí si ho zavolal primář a sdělil mu, že považuje jeho způsob terapie u pacientky Pospíšilové za naprosto nedostatečný.

- S^u tou Pospíšilovou musíme něco udělat, řekl. Dyť vy jí, člověče, nedáváte vůbec ataraktika, koukal jsem do jejích papírů a ta ženská je celou dobu bez prášků.

- Ona je úplně normální, řekl sekundář.

- A proč tady teda je? otázal se přísně primář, proč si, člověče, myslíte, že tu je, když je úplně normální?

- Protože, řekl doktor Pávek, se tomu Pražáková líbila její chaloupka. Je hezká, roubená a stojí na kopci. ~~Je od ní vidět daleko do kraje.~~ Na svatého Jána je z ní vidět sedm svatojánských ohňů na všech kopcích kolem. Střechu té chalupy stíní veliký ořech a ve dne v noci je v něm slyšet vítr. Jenom v létě na pár dní, se ořech utiší.

- Co mi to tu povídáte? zeptal se primář. Já se vás ptám, proč tu ženskou neléčíte, když je nemocná.

- Ten Pražák měl dlouhý prsty, vyprávěl dál doktor Pávek. Nechtěl čekat, až babička umře a tak ji dal prohlásit za nesvéprávnou a poslali ji sem. On tu chalupu koupil a peníze jí dal na vkladní knížku.

- Ta ženská má halucinace, řekl primář a kučeravý doktor Pávek pokrčil rameny.

- Kdyby nebláznila, tak by ji dali do domova důchodců. Dali ji sem, protože blázní. A my jsme tu od toho, abysme ji léčili, rozumíte?

- Do domova důchodců by byla musela podepsat souhlas, řekl doktor Pávek. To ona by nikdy neudělala. Sem ji odvezli a nebavili se s ní. Však to znáte, pane primáři.

- Má halucinace, nebo ne?

- Vidí anděle, připustil doktor Pávek.

- No tak. A jsme u toho. Zlikvidujte halucinace a pak budeme vidět co dál.

- Když ona je tak šťastná, řekl doktor Pávek nešťastně.

- Šťastná, nešťastná, řekl primář. My jsme tu od toho, aby byla zdravá.

- To jsme přisvědčil sekundář. Jenže ona stejně, pane primáři, nemá kam jít. I kdyby se uzdravila, tak se nemá už kam vrátit.

- Půjde do domova důchodců, rozhodl pan primář, a zadupal pod stolem na znamení, že má diskuse dost. Pohled jeho malých, hnědožlutých očí byl už zlověstný.

- Bude tam strašně nešťastná, řekl sekundář a nehotovil se k odchodu. Tam jí to neprojde, pošlou nám ji zpátky. Tady je, pane primáři s těmi anděli docela šťastná.

- Už jsem řekl, napícháte jí plegomazín.

Doktor Pávek zavrtěl jasně hlavou na znamení, že neschvaluje.

- Tak vy ji nenapíchnáte? rozčílil se primář. A proč chcete, šlověče, dělat medicínu, když nechcete lidi léčit? To potom stavíme svou práci bezky na hlavu. Když bude mít někdo prasklý špejpy střeba a bude celkově nešťastný, tak ho necháme umřít, co?

Doktor Pávek se zavrtěl na židli. Byl sám se sebou nespokojený, protozenechátl svého představeného rozalobit. Dlouhými andělkými prsty si mnul modré oči a konečky prstů si uzavřel zádky spánky a zase pustil. Byl po dvou nočních a necítil se dost svěží.

- Já myslím, řekl, že přece jde o to, aby byl člověk šťastný. Ona je šťastná tak jak je, tak proč bych s ní měl něco dělat?

- Já se z vás zblázním, vykřikl vyspalý primář. Vy přece nedokážete posoudit, jestli je šťastná nebo ne. Nemožný člověk nemá být šťastný. My ho musíme uzdravit. Až bude zdravá, pak budeme vědět, jestli je šťastná. Pak teprve můžeme s ní mluvit jako s člověkem.

- Ale ona přece nemá na světě nic, odperoval doktor Pávek. Akorát anděly a ty byste jí chtěl vzít.

- Už to sem nepleťte, vykřikl primář a praštil pěstí do stolu, až nadskočilo tělítko. Kdybyme takhle uvažovali o všech, tak byme to mohli rovnou zabalit. Léčíme všechny, tak budeme léčit tuhle taky.

- Ale ona přece nikomu nic nedělá, zaprosil ještě doktor Pávek.

- Že ne? A kolik malérů už jsme měli na odúlení kvůli návštěvám. Jistatní nezaj návštěvy, tak je Pospíšilová nebude mít taky. Jsme doktoři, nebo kašpaři?

- Ona je úplně normální, opakoval znovu doktor Pávek a cítil, že si řekne větev pod zadkem, ale nemohl jinak.

- Vidí anděly, sáhal primář, věří, že jsou. Je to normální, nebo ne?

Pohlédl divoce na sekundáře a setkal se s jeho modrými očima. Uviděl světlé kučery kolem hlavy a zdálo se, že nich vychází záře.

- Já nevím, řekl Pávek a pokrčil rameny v bílém plášti.

- Cože? vykřikl primář a už běžel od okna ke dveřím. Jeho bílé lakové botky se sotva dotýkaly linolea, v němž se zrcadlila celá jeho postava. Bílý plášť váł ve vzduchu a jako bílý závoj se zrcadlil v linoleu.

- Kde to jsou, volal primář a rozbíjel se po stěnách své pracovny a po strepě. Člověče, snad nevěříte, že jsou andělé? Primář sástal stát na jednom místě a vytahoval z kapsy pláště krabičku spart. Podánilo se mu tlustými prsty nahmatat něžné tělíčko

cigarety a najednou se na ni naštvál a počal krabičku drtit v obou rukou, ždímal ji, a když se mu nepodařilo ji přetřhnout, hořdil ji na linoleum a zadupal po ní botama. Doktor Pávek svěsil hlavu a neříkal nic.

- Tak jsou andělé, nebo ne?

- Já nevím, řekl doktor Pávek.

- Jak jste se dostal na školu, člověče? Jak jste moh proklouznout? A co mám teď s váma dělat já? Věříte v Boha?

- Ano, přiznal se doktor Pávek.

- Panebože, zvolal primář. Dyť vy to nemáte vůbec zapsaný v materiálech. Jak se to mohlo stát?

- Já nevím, řekl doktor Pávek a zvedl hlavu. Z očí mu vycházela podivná záře, vřažovala z celé jeho hlavy a opalizovala jako opálová náušnice. Opályprý přinášejí slzy.

- Já se z vás zblázním, člověče, naříkal primář. To je moc na moji hlavu.

Doprostřed pracovny dopadal teď ze západního okna proud zářivých slunečních paprsků. Bylo slyšet jak venku šustí stromy, jak jimi proletuje ranně podzimní vítr a vytváří zvuk křídel. Primář se zhroutil do křesla vedle svého primářského stolu.

- Jak já to obhájím, zalamentoval. Co řeknu na okrese? Co na kraji? Vy si to tady hodíte jako hovno na stůl a hotovo. Dělej si s tím, co chceš.

Tvář doktora Pávka polil ruměncem. Zblízka bylo vidět, jak mu na bradě vyráží světlé strniško. Měl nepřetržitou službu od pátku večer a teď bylo už pondělí ráno.

Primář našel ve stole cigarety a konečně se mu podařilo jedmu si zapálit. To ho trochu uklidnilo.

- Člověče, řekl, vy tu bábu napícháte. Vy ji budete léčit. Já vám to nařizuju.

Doktor Pávek zavrtěl zase tak jemně ale důrazně hlavou.

- Buďte ji napícháte, nebo půjdete.

- No dobře, přisvědčil sekundář, tak půjdu. Řekl to tak klidně, že se tomu sám podivil. Připadalo mu, že jsou v něm dvě bytosti. Jedna z nich hovoří s primářem, setrvává ještě v léčebně a druhá už je ve velikém jasně modrém prostoru. S tou už nemohlo nic pohnout. A zakrátko překročí snad i ta druhá bytost tenkou stružku, která se vine mezi oběma a vyváže se i ona z pout. Potom jim bude dopřáno milosti splynout v jedno.

- Tak napicháte a jít? Ptal se znovu primář. Dal si tu práci, že oběděl hlas a už ani nefval.

- Ne, ržel sekundář. Svlékl si bílý plášť a pomalu ho položil na opěradlo židle. Vyndal ještě z kapsy svůj kapesník, pomalu se vysmrkal, stočil kapesník a vsunul ho do kapsy u kalhot. Byl připraven k odchodu.

V denní ložnici sedí babička Pospíšilová mezi dvěma prázdnými židlemi. Čeká a čeká. Háhle se jí ve staré tváři rozlije šťastný, dětský úsměv. A už velké bílé křídlo na oknašik zastíní proud opalizujících paprsků a anděl projde světelným kuželem, jako když světlo reflektoru nabíhá a zkříží jiné světlo a v krátkém záblesku se protne.

Primář pochodoval po zistnosti, ruce složené za zády. Jeho postava houpala v odrazu na naleštěném linoleu a skutečný, tuhý krok s tím divně kontrastoval.

- Tak vy byste mě tu nechal ve štychu, co? Klidně byste si šel. A víte, že to je podlost? Já vás sem vzal, když jste hledal místo. Nebylo to lehký, to mi můžete věřit. A vy mě tu teď necháte. A to si myslíte, že budu hrát všechny služby za vás? Kde já teď koho seženu, kdo by sem taky chodil? ~~Co~~ si myslíte, co si vůbec o sobě myslíte?

Doktor Pávek si asi nemyšlel nic. Stál u vysokých, bílých dveří a měl ruce spuštěné podél těla. Stačilo zvednout ruku, zatížit dlaní kliku, otevřít dveře a jít. Cítil, že ho zaplavuje veliká, tichá radost, a to jediné bylo nejdálekitější z toho, co vnímal. Že něco se v něm navždy spojuje. Stačilo jen otevřít dveře a jít. Mohl to udělat kdykoliv, nespíchal. Byl volný jako pták, který neseje a přece sklízí.

- Kam chcete jít? vykřikl primář.

- Já nevím, hlesl doktor.

- Musíte přece vědět, kam jdete. Musíte být zaměstnán. Musíte se žít. Copak tomu nerozumíte? Tady máte krásné místo a vy chcete odejít. V životě jsem neviděl takového blázna.

Primář se zastavil. Jeho zrcadlová postava v linoleu zakolísala, jako by se chtěla pohnout směrem k podřízenému.

- Mějte rozum, řekl smílivě. Napíchejte babku a můžete tu být dál.

Doktor Pávek vypadal jako čerstvě zapálený paškál o vzkříšení, když všude kolem je ještě tanno. Primář postoupil několik kroků k

němu a zamával mu před obličejem rukama, jako by se pokoušel odehnat nějaké mlno. "epomohlo to. Doktor Pávek zůstal jak byl a mlno se mnilo dál.

Primář pohlédl na svůj psací stůl, na němž stál černý, němý telefon. Něco si s ním potichu vyřizoval.

- Už o tom nebudeme mluvit, rozhodl. Budeme dělat jako když nic, rozumíte? Já vám to nikam nenapíšu. Já o tom přec nemusím vědět.

Pohlédl na doktora Pávka a pokusil se s ním spojit pohledem. Zamrkal na něho prohnánými žlutohnědými očima, ale doktor nic, jen se tak nepřítomně usmíval. Primáře napadlo, že asi fetuje. Moc ho to nepřekvapilo, dělali to skoro všichni. On nefetoval, protože pil a to nejde dohromady. Znovu vrhl kradmý pohled k černému telefonu.

Dylo ticho. Snop slunečních paprsků se pomalinku ~~posunul~~ od podlahy ke zdi. Slunce zakrátko začne zapadat. Doktor Pávek pořád stál u dveří a měl ruku na klíče. Cítil, jak neznámá velká síla zevnitř napřimuje celé jeho tělo, jak se v něm uvnitř rozlévá příjemná, opalizující záře.

- Tak zůstanete? Zeptal se primář. Koukejte, já tu nikoho nemám. Ještě by mi sem někoho strčili. Někoho, kdo je třeba taky v partaji a bude se cpát namoje místo.

Doktor Pávek přikývl a primář se rozesmál. Mohutnou tlapou plácl sekundáře po zádech, ale ten to necítil.

- Tak a teď se jděte vyspat, řekl primář. Já mám nějakou práci a vy se musíte vyspat.

Sestra plete v sesterně lososově růžový svetr. Pacientky jsou hodné, neperou se ani nehádají. A oni přilétají. Přistávají lehounce na naleštěném linoleu, bzdí bosou nohou a už se bílá, zářící postava blíží a babička honem vstává a odtahuje židli od zdi, aby její hosté měli místo na křídla a mohli si pohodlně sednout. A už se ruka s dlouhými prsty dotýká stařenčina čela a žehná její hlavě, která pořád ještě slouží, ještě se nepomátla díky návštěvám, které jí poskytují andělé.

Doktor Pávek vyšel z pracovny pana primáře, prošel dlouhou chodbou, do níž slunce vrhá kužele paprsků. Strídá se tu v pravidelném sledu světlo a stín. Jeho bílá postava procházela světelnými kužely a stíny. Na konci chodby otevřel dveře a vyšel do zahrady. Pod stromy, ve stínu, byla stále ještě rosa, i když slunce už skoro zapadalo. Ranně podzimní vítr proletoval stromy a jejich listy šustily jako peroutky velikých křídel, která šuměla vzdu-

chem a letěla kamsi do neznáma. Zahradou se šířila matná, modrá
a růžová opalizující záře.

Eda Kriseová

Můj Hemingway

Gabriel García Márquez

Hned jsem ho poznal, jak se jednoho dne za deštivého jara 1957 procházel se svou ženou Mary Welshovou po Bulváru Saint Michel v Paříži. Šel na protilehlém chodníku směrem k Lucemburské zahradě a měl na sobě obnošené kovbojské kalhoty, kostkovanou skotskou košili a pěknou kšiltovku. Jediné, co se zdálo, že k němu nepatří, byly dost neobvyklé kulaté brýle v kovovém rámečku, v kterých vypadal jako předčasný dědeček. Bylo mu devětapadesát, byl mohutný a nápadný, ale nevyvolával dojem nějaké brutální síly, což by si bezpochyby přál, neboť jeho boky byly úzké a držel se na trochu vrávoravých nohou. Působil úžasně živě mezi antikvářskými krámkami a v proudu mládeže ze Sorbonny, takže si člověk ani nemohl představit, že by mu do jeho smrti měly ještě zbývat pouhé čtyři roky.

Ve zlomku vteřiny - jako tak často - stál jsem rozervaně mezi dvěma osobními a navzájem soupeřícími povoláními. Nevěděl jsem, jestli ho mám požádat o novinářský rozhovor, nebo jen tak přeběhnout ulici, abych mu vyslovil svůj bezmezný obdiv. Obě předsevzetí měla ovšem tentýž velký nedostatek : Už tenkrát jsem mluvil tou stejně primitivní angličtinou, jakou mluvím ještě pořád, a jeho toreadorskou španělštinou jsem si nebyl taky docela jist. Neudělal jsem ani jedno ani druhé, což by jen onen krásný okamžik mohlo zničit, nýbrž jako Tarzan v pralese jsem ze svých rukou udělal pořádný trychtýř a zařval jsem z jednoho chodníku na druhý : " Maéééestro ! " Ernst Hemingway pochopil, že v zástupu studentů se přece nemůže vyskytovat žádný jiný Maestro, otočil se se zdviženou rukou a jako z hlásky nějakého hradu na mě skoro chlapecky zavolal zpátky : " Adióóó, Amigo ! " To bylo jedinkrát, co jsem ho viděl.

Byl jsem tenkrát novinář, bylo mi osmadvacet, vydal jsem jeden román a v Kolumbii jsem získal jednu literární cenu, žil jsem v Paříži, ale jako ztroskotanec a bez cíle. Moji dva

~~neji dvo~~ největší učitelé byli ^{dv} severoameričtí romanopisci, kteří jako by měli nejméně co společného. Přečetl jsem všechno, co od nich bylo do té doby vydáno; ale ne jako navzájem se doplňující četbu, nýbrž naopak: V díle těchto dvou spisovatelů rozpoznal jsem dvě odlišné a navzájem se skoro vylučující formy, v nichž se může vyjadřovat literatura. Jeden z nich byl William Faulkner, kterého se mi nikdy nepodařilo uvidět tváří v tvář a kterého jsem si vždycky dovedl představovat jen jako farmáře s vysoko vyhrnutými rukávy, jak se zrovna na fotografii Cartier Bressona ^{a)} bývá s dvěma bílými psíky na ruce. Ten druhý byl onen mizející muž, který na mě právě z druhé strany ulice zavolal Adiós, a já měl dojem, že se v mém životě odehrálo cosi trvalého.

Nepamatuji se, kdo řekl, že my romanopisci čteme romány těch druhých jen proto, abychom se podívali, jak jsou napsány. Věřím, že to platí. Nespokojujeme se s tajemstvím, které nám nabízí jedna stránka, nýbrž listujeme knihou, abychom rozluštili klíčová místa. Ne zcela jasně vysvětlitelným způsobem rozkládáme knihu ~~rozkládáme knihu~~ na její podstatné součástky a pak ji zase dáváme dohromady, jakmile pochopíme tajemství její původní osobní podoby. Tento pokus je u Faulknerových knih odzbrojující, protože se zdá, že Faulkner nevlastní žádný organický způsob psaní, nýbrž prostě táhne poslepu svým biblickým universem jako odvázaný slon sbírkou porcelánu. Když se nám podaří rozložit jednu Faulknerovu stránku, máme dojem, že nám zůstala jen pera a šrouby a už se nedají zase zpátky sestavit do jejich původního modelu. Naproti tomu Hemingway s menší dávkou inspirace, méně ^ě naruživě a s menším blouzněním, ale s jasnozřivou přísností nechal svoje šrouby ~~na přední straně knihy~~ v popředí docela zřetelné, podobně jako u železničních vagonů. Možná je Faulkner proto spisovatel, který má moc co dělat s mou duší, zato Hemingway je ten, který souvisí s mým povcláním.

Nejen kvůli jeho knihám, nýbrž pro jeho úžasnou znalost uměleckořemeslných hledisek vědy, jak psát. V historickém intervju, který s ním pořídil novinář George Plimpton pro Paris Review, učí jednou pro vždycky - proti romantickému pojmu tvůrčího přístupu -, že ekonomická nezávislost a dobré zdraví psaní jen slouží, že jedna z největších obtíží spočívá ve správném uspořádání slov, že se vyplatí znovu číst svoje vlastní knihy, když psaní působí námahu, aby si člověk vzpomněl, že to bylo vždycky těžké, že se dá psát všude tam, kde se neobjevují ani návštěvy ani neozývá telefon, a že není pravda, že žurnalismus spisovatele vyřídí, jak se často tvrdívá, nýbrž docela naopak ovšem za předpokladu, že se ho včas vzdáme. Jakmile se psaní jednou promění v největší neřest a ve velké potěšení," řekl, "může s ním skoncovat jen smrt." Jeho příkladná metoda byla samozřejmě založena na objevu, že práce jednoho každého dne smí být přerušena jen tehdy, když víme, jak budeme příštího dne v psaní pokračovat. Nevěřím, že by kdy byla dána k dispozici lepší rada. Není ničím více ani ničím méně, než tím nepostradatelným lékem proti tak často obávanému strašidlu spisovatelů : ranní agónie nad čistým listem papíru.

Celé Hemingwayovo dílo dokazuje, že mělo geniální, ale krátký dech. Je to docela pochopitelné. Vnitřní napětí tak přísně podrobené technickému ovládnutí se nedá udržet v širokém a nebezpečném rámci románu. To bylo jeho osobní nadání a jeho omyl spočíval v pokusu překročit svoje vlastní hranice. Všechno přebytečné je u něho daleko nápadnější než u jiných spisovatelů. Jeho romány se rovnají zbytečně přetíženým povídkám bez potřebného rozměru. Naproti tomu to nejlepší na jeho povídkách je pocit, že jim cosi chybí, a právě to je jejich tajemství a jejich krása. Jorge Luis Borges, jeden z největších současných spisovatelů, má téměř stejné meze, ale také inteligenci, která je nehodlá překračovat.

Když Francis Macomber jedinkrát vystřelí na lva, znamená to stejně tolik jako dobrá hodina vyučování lovu, přináší však zároveň přímo vědecké shrnutí toho, jak psát. V jedné ze svých povídek Hemingway napsal, že zápasící býk, jakmile poznamenal

toreadorovu hruď, udělal obrat " jako kočka, která se ohnula kolem rohu" . Při vší skromnosti se domnívám, že takové pozorování je jednou z geniálních pošetilostí, kterou si mohou dovolit jen opravdu ostře vidící spisovatelé. Hemingwayovo dílo je plné takových skvělých a jednoduchých nálezů, které dokazují, až k jakému stupni své vlastní definice se dobral, že totiž literární metoda - jako plovoucí ledovec - je platná jen tehdy, jestliže sedm osmín ~~gibix~~ obsahu zůstává pod vodou.

Toto technické sebevědomí má svoji problematičnost právě z toho důvodu, že Hemingway nezůstane živý ve svých románech, ale ve svých nejpřesnějších povídkách. Abych se zmínil o knize Komu zvoní hrana, tak on sám jednou řekl, že když ji psal, neměl předem žádný určitý plán pro kompozici knihy, spíš ho nalézal každý den přímo při psaní. Nepotřeboval to ani říkat : je to zřejmé. Naproti tomu jeho povídky, které vznikly z okamžité inspirace, jsou nezranitelné. Jako ony tři, které napsal večer 16. května jistého roku v jednom madridském pensionu, když sněžná bouře zabránila býčím zápasům na náměstí San Isidro. Tyto povídky - jak sám vyprávěl George Plimptonovi - " Zabijáci", "Deset Indiánů" a " Dnes je pátek " jsou všechny tři mistrovské kousky.

V souladu s tímto stanoviskem je pro můj vkus tou povídkou, v níž se jeho schopnosti nejlépe soustřeďují, právě jedna z nejkratších : " Kočka v dešti " . A navíc se mi zdá, i když to zní jako osudový žert, že jeho nejkrásnější a nejvíce lidské dílo je nejméně podařené : " Přes řeku a do lesů " . Sám prozradil, že je to cosi, co bylo započato jako povídka a co zabloudilo v románové zbytnělosti. Těžko pochopitelné jsou tak mnohé trhliny ve výstavbě a tolik omylů v literárním zpracování od tak zkušeného technika a některé tak umělé a tak stylizované dialogy z pera skvělého kováře dialogů, jakého kdy znala literární historie. Když kniha v roce 1950 vyšla, kritika reagovala rozhněvaně, protože nepochopila to hlavní. A Hemingway se tenkrát cítil ~~xxxxxx~~ raněn na nejcitlivějším místě a hájil se z Havany vášnivým telegramem, který ani nevypadal na autora takového formátu. Byl to jeho nejlepší román a byl také jediným, který byl napsán na počátku nejistého podzimu, s neopakovatelným steskem po

prožitých letech a s nostalgickým tušením několika málo roků, které mu ještě zbývaly. V žádné ze svých knih nesdělil tolik o sobě, v žádné nedokázal s takovou jemností a s takovou krásou vylíčit nejpodstatnější pocity ze svého díla a života : Nesmyslnost vítězství. Smrt jeho protagonisty, s nímž byl zřejmě přátelsky spřízněn, je klíčový obraz, který předešel jeho vlastní smrti.

Když tak dlouho a tak intenzívně a intimně žijeme s dílem nějakého spisovatele, nakonec se stane, že jeho fikci zaměníme za jeho skutečnost. Dlouhé hodiny po mnoho dnů jsem strávil v oné kavárně na Place Saint Michel zabrán do čtení tam, kde jemu se nejlépe psalo, protože se mu to tam zdálo být sympatické, teplé, čisté a laskavé a pořád jsem doufal, že také já potkám to mladé děvče, které on uviděl vstupovat jednoho odpoledne, které bylo jako vymetené větrem, hezké a křehké děvče, s kose zastřiženými vlasy jako havraní křídlo. " Ty mi patříš a Paříž mi patří taky," napsal jí s tou svou podmanivou mocí, které se nedá odporovat a kterou měla jeho literatura. Všechno, co popisoval, každý jeho okamžik byly navždycky jeho. Kdykoli jdu po Rue de l'Odéon číslo 12, vždycky znovu ho musím vidět v knihkupectví, které se už dávno změnilo, v rozhovoru se Sylvii Beach, který trval schválně až do šesti hodin do večera, protože by se tam mohl objevit James Joyce. Jedním jediným pohledem se zmocňoval buvolů a lvů na keňské savaně zrovna tak jako spleť tajemství umění loví, zmocňoval se toreadorů a boxerů, umělců a revolucionářů, kteří existovali jen jeden okamžik : dokud mu náleželi. Itálie, Španělsko, Kuba, polovina světa je plná míst, které si přivlastnil holou větou. V Cojimar, ve vesničce nedaleko Havany, kde bydlel osamělý rybář ze Starce a moře, stojí malý památník jeho hrdinského činu a Hemingway tam má pozlacenou bustu. Ve Finca Vigia, v jeho kubánském útočišti, kde žil skoro až do smrti, stojí dům mezi dvěma temnými stromy a je nepoškozen a skrývá v sobě Hemingwayovy přerostlé knížky, jeho lovecké trofeje, jeho psací pult, jeho obrovské boty, které už nezahřeje, a je tady spousta krámů, které přinesl život a celý svět, svět, který mu nadosmrti patřil a který žije dál i bez něho působením duše, kterou svému domu vdechl ~~Hemingway~~ s magií, jakou se

zmocňoval a s jakou si přivlastňoval všechno. Před několika lety jsem nastoupil do auta Fidela Castra, který je posedlý čtenář literatury, a na sedadle jsem uviděl malou, do červené kůže vázanou knihu. "Maestro Hemingway," řekl mi. Hemingway se dá skutečně najít ještě všude, kde by se i nejméně dal předpokládat - dvacet roků po smrti -, tak trvale a zároveň tak prchavě, jako onoho dopoledne, a možná, že byl zrovna květnový den, kdy ^{na mě} ~~mi~~ z protilehlého chodníku na bulváru Saint Michel zavolal: "Adiós, Amigo!"

/ (C) Gabriel García Márquez, k dvacátému výročí
Hemingwayovy smrti. /

Jan Trefulka

V í r a t e d y j e z á p a s e m o v í r u
/K problematice jednoho básnického díla/

První sbírku Zdeňka Rotrekla KYVADLO DUŠE neznám. Vydal ji dvacetiletý mladík v r. 1940. Za války napsal ještě dvě knížky, v r. 1943 PERGAMENY /vyšly 1947/ a KAMENNÝ ERB /1944/. Svět těchto útlých svazků zřejmě souvisí s jeho životopisem. Prostředí, v němž jinoch dospíval a mladý muž žil, bylo poněkud výlučné. Rotreklův otec se vyučil zahradníkem a sadařem na panstvích jihomoravské šlechty, prošel při své práci kus světa a usadil se pak v Brně jako majitel semenářského obchodu. Zemřel, když bylo chlapci třináct let, ale dům s velikou, pěstěnou zahradou pod Špilberkem zůstal sídlem rodiny, jistě také okruh známých a přátel se příliš nezměnil, a tak zahrady, květiny, romantické rekvizity i prostředí, okouzlení předměty a stavbami, které byly svědky minulosti, jsou nejčastějším zřídlem obraznosti Rotreklových ranných básní. Ostatně už oba tituly, "Pergameny" a "Kamenný erb", ukazují, k čemu se cítil mladý muž váben a poután.

Na filozofické fakultě v Brně zapisuje Zdeněk Rotrekl v r. 1945 obory filozofie, historie, dějiny umění, sanskrt. Stává se nejmladším členem Syndikátu československých spisovatelů, členem výboru Moravského kola spisovatelů, studentským funkcionářem, přispívá do deníku a časopisů křesťanské orientace, organizuje, recenzuje, polemizuje. Jistě ctižádostivý mladý muž s plamenným přesvědčením, opojený možnostmi, které se mu nabízely a do kterých ho snad starší, zkušenější a opatrnější kolegové přímo strkali. Důsledky února osmačtyřicátého roku

nemohly pro něj být jiné než katastrofální. Sazby^{a/} sbírky ŽALMY rozmetaná, vykázaný ze studia a ze všech funkcí, posléze zavřený a 17. listopadu 1949/Mezinárodní den studentů!/ odsouzený k trestu smrti provazem, který byl později změněn na doživotí. Když byl Zdeněk Rotrekl zavřený, bylo mu dvacet osm let. Z vězení vychází dva a čtyřicetiletý muž, obraný o snad nejkrásnější a obvykle nejplodnější úsek života. Osud jako z Huga nebo Dumase, bohužel v modernějších a místních kulisách. Ostatně i léta na svobodě dovolují Rotreklovi spíše jenom živorenění s krátkým intermezem v r. 1968, kdy byl rehabilitován, stačil dodělat doktorát filozofie a ochutnal nakrátko opět redakční práci.

Tento básník měl být vymazán z české poezie ještě než do ní pořádně vstoupil. Jestliže se to nepodařilo, je to především důkaz jeho veliké duševní síly a snad také tiché solidarity spisovatelů, kteří nemohou od sedmdesátého roku doma publikovat. Ve strojopisech, případně v zahraničním vydání se od té doby objevilo pokud vím nejméně šest Rotreklových básnických sbírek a výborů, které svědčí o tom, že nikdy, ani ve vězení a v lágru, nepřestal psát a že se posléze dokázal vrátit do současnosti, což je po všech krutých letech izolace skoro zázrak. Vrátil se do ní ovšem po svém způsobu, jenž je zcela mimo cesty jeho vrstevníků, kteří publikovali, funkcionářili, bojovali o větší prostor pro literaturu, dělali kariéry a upadali v nemilost, když příliš pokoušeli trpělivost mocných, a vesměs se i upřímně snažili o nápravu poměrů. Rotrekl nepublikoval a jeho poezie není zřejmě ani ovlivněná úvahami o možnosti oficiální publikace. Je v ní nezaměnitelně jeho osud, jeho studium, jeho lidské vztahy, jeho myšlenkový svět.

Z Rotreklovy poezie nikdy nemizí především krajina dětství: důvěrná a takřka odborná znalost květin, keřů, stromů, pěšin a zahrad, ptáků a hmyzu, červů a hlíny, což vše mívá časem význam tu konkrétní, doslovný, tu zas - jistě také v dotyku s barokem a romantismem - sym-

bolický, přenesený, zliteráněný.

V Rotreklově poezii zůstává ovšem také provždycky životní pocit a obzor vězně. V básních, psaných ve vězeních, z nichž ~~se~~ některé ^{zařadil do} ~~objevily~~ první části knížky MALACHIT/výbor z let 1952-1968, vyšlo pro přátele 1978, 1980 v zahraničí/, je to kupodivu vězeň a věz-nitel dost stylizovaný, konkrétní smrt a hrůza převlečené tak trochu do vypůjčených kostýmů. Teprve v dalších sbírkách a výběrech, s větším odstupem, se objevují verše a básně prosté lidské bolesti, tragický pocit nenahraditelné ztráty a ničím neodůvodnitelného utrpení, nejenom osobního. V HOVORECH S MATEŘÍ DOUŠKOU/výbor z let 1962-1970, vyšlo pro přátele doma i v zahraničí 1978/ zní elegický ústřední motiv matky, která se nedočkala synova návratu z vězení. Vedle potřeby vyzpovídat se z citu, který snad za matčina života nebyl nikdy plně vyslovený, je zde jistě i pocit provinění a dvojí lítosti, z nemožnosti cokoliv změnit, navrátit, napravit a ze ztráty posledního blízkého člověka, s nímž by se básník mohl vracet k dětství. S vězeňskými motivy se potom setkáváme v Rotreklově poezii stále, patří k jeho slovníku, k materiálu jeho básnických obrazů, z osobní zkušenosti se postupem času stává všelidské a celou historií se vinoucí téma, nespravedlivý soud, vězení a násilná smrt potom už v nejvyšší rovině souzní i s Rotreklovým živým křesťanským cítěním, myšlením a vírou. V druhém oddílu sbírky CHÓR V PĚVĚ RYBY ICHTHYS/1980/, nazvaném "Basic czech" vystihuje Rotrekl tím, že zredukoval jazyk básní na podstatná jména a nejzákladnější slovesa téměř geniálně primitivnost, ztrnulost, dilu-viálnost, ale samozřejmě i brutalitu systému, který nesmyslně, ale o to důsledněji potlačuje každý odchylný názor:

národ díky díky vlast
 národ vlast díky nezapomínat
 národ nezapomínat vlast díky
 díky vlast národ nezapomínat
 díky deset let patnáct let nezapomínat
 dvacet let doživotí žalář díky národ
 vlast nezapomínat trest deset dvacet doživotí
 žalář národ vlast díky

vlast žalář národ doživotí
 národ dík vlast dík
 doživotí dík nezapomenout
 trest národ žalář vlast
 vyznamenání řády odebrat vlast dík
 dík žalář nezapomenout trest
 dík nezapomínat
 ó národe
 ó vlasti

/Národ děkuje vlast nezapomíná/

Konečně: z Rotreklovy poezie nikdy nemizí domov v širším slova smyslu, rodné město, NEZDĚNÉ MĚSTO/psáno 1971-72, 1978/, Brno, o němž nepíše jenom proto, aby odvedl povinnou daň geniu loci, ale proto, že je zde zcela zřetelné vnitřní souznění a zpříznění. Spočívá v různotvarosti a různorodosti toho, co k Brnu patří, co se do něho vlévá, co se v něm ukládá a dozrává k trpce sladkému nápoji, jenž může vychutnat jenom ten, kdo tu léta žije: ze severu Vysočina až někam k Bystřici, ke Kunštátu a k Boskovicím, z opačné strany jižní Morava až k Pálavě, Ivančicko a Moravskokrumlovsko s romantickými kaňony říček, ale také Slavkovsko a Vyškovsko s mírnými, nahnědlými kopci a opuštěnými barokními kostelíky. Z každé strany jiný charakter, jiný jazyk, jiné melodie, ale téměř všude i zbytek poctivé, nepřerušené a nenarušené tradice, vesnice až k úzkosti čisté a plné květin, sady, vinice a vinné sklepy, místa, kde se lidé ještě setkávají a mluví spolu bez zábran prostou řečí prostých faktů. Možná teď trochu idealizují, právě tak jako básník, možná právě to, co zde chválím, je jednou z příčin věčné brněnské provinčnosti. Ale taková opravdu je duchovní podoba Rotreklova rodného města: "Přišel Lutrštek i Křtiny s Vranovem a židovským/hřbitovem v Juliánově a my si podáváme ptačí semena./Panna utonulá na Staré poště v Orlí/jí ptačí semena/a Ida Polnauerová a Klarová přišly/z mýdla a kostní moučky jíst/ptačí semena./Němci ze Starého Brna a dělníci ze Zábrdovic/potmě vstali a všichni jíme/ptačí semena."
 /Město v rodném prachu./

Rotreklova studia byla násilně přerušena po absolutoriu

a mohla být uzavřena až po dvaceti letech. Přesto je Zdeněk Rotrekl poeta doctus. V jeho básních se samozřejmě projevuje důkladná znalost biblických, ale i jiných náboženských textů, dějepisu, dějin umění a literatury i moderní domácí i světové tvorby. České baroko - snad i s kapkou manýrismu - a romantismus, ve slovníku, v metafoře, v pojetí krajiny i jako základ reflexe jsou pojivem všeho ostatního, co do Rotreklovy poezie vstoupilo - a není toho málo. V jednotlivostech jistě Deml, Zahradníček i Palivec, ale také Holan a zejména ovšem František Halas. S katolíky Rotrekl spolupracoval, s Josefem Palivcem jeden čas seděl v jedné cele, s Halasem se osobně přátelil. Zdá se, že Halas ovlivnil jeho psaní nejvíc: nově tvořená slova, tak charakteristická pro verše kunštátského rádce a přítele mladé básnické generace, najdeme v Rotreklových básních velmi často od "Hovorů s mateřídouškou" až po dnešek - i typicky halasovské vazby. A přece, zdá se mi, také zde platí, že to, co při povrchním pohledu připadá stejné, nemusí mít stejnou podstatu. U Halase je nové slovo zpravidla produktem dlouhého výběru a jeho smyslem je zhuštění, zkrácení výpovědi. V Rotreklově poezii je takový způsob využití novotvaru spíš vyjímkou; většinou se u něho vynořují spontánně a jejich smyslem není koncentrace významu, ale spíš rozšiřování, rozmyšlení, zaklínání, variace. Rotreklova záliba v tvorbě nových slov má pravděpodobně stejné kořeny, jako jeho okouzlení starými předměty, vztahy, příběhy: jednou částí své bytosti je estét, obdivující tvar pro tvar, zvuk pro zvuk, slovo pro jeho mimořádnost, a třeba i krásnou nesmyslnost. Snad je v tom ještě hlouběji i neuvědomělá touha vyjít z tohoto světa, zbavit se jeho břemene a proklouznout do báječného světa "za zrcadlem". "Také rubín keremlivý, / také kadár kazdouce, / také rána kýmjsiživá, / také kráter mohoucí" - to je přece nejspíš Lewis Carroll, jak ho známe ze Skoumalových překladů. Negativní svět, svět s opačnými vlastnostmi, nebo spíš ne-vlastnostmi, je jednou z básnickových krajin-nekrajin: "Byl to teplý sníh prostupující prostorem/

bez křiku bez zmítání dokonce vůbec bez/ bez něčeho kam by nezmikaly/částičky nesrozumitelného vzývání/ Nedalo se zjistit mají-li nějaký počátek/ Vše se stávalo krajinou zalitou měsíčním sněhem/ bez měsíce"./Potrhl JT./ Nejen halasovský impuls přetváří Zdeněk Rotrekl po svém: stejně tak zachází i s litanickou formou, v níž nejenže překračuje obzor náboženských představ, ale spojuje ji bezpochyby s nekontrolovaným tokem myšlenek a obrazů, který se podobá surrealistickému textu. Sotva je možné přehlédnout i výtvarnou inspiraci, od středověké malby/iluminace, heraldika/, přes Hieronyma Bosche, El Greca až po koláže a Toyen a Salvatora Dalího:

Viděl jsem zástup, jak vcházel do balvanu,
černá tůň, břidličnatě uranový hladomor.
Šupinaté schody, ano, nejdříve
schody ještěrovité/s vlasečnicemi pro ptačí krev/,
pak schody rybí/ve znamení reznické sekerky/,
pak schody pernaté/pro lov samopaly/,
pak obzvlášť srstnaté schody
/na nichž lze požírat dětské mozečky
a srdíčka ještě nenarozených/,
ano, schody, schůdky, schodišťátka,
schůdečky a pak dlouhá tma,
tunelovitá vagina multipara,
než vejdemo do balvanu.

/Hovory s mateřídouškou, VI./

Žar a chlad, téze a antitéze po způsobu renesančních básníků, meditace a impresie, zátiší a horor, spirituálnost a konkrétnost, realita a surrealita, věčnost a časnost, živoucí okamžik a sošnost kamene - to všechno v jediném proudu Rotreklovy poezie, který čím blíže k současnosti, tím přesvědčivěji vyjadřuje duchovní dění plné zvrátů a strmých protikladů. Neboť Zdeněk Rotrekl s veškerou svou poučeností ve věcech víry, umění, historie i filozofie, se všemi svými evidentními předpoklady k vysloveně spirituální poezii není typem do sebe uzavřeného básníka, po léta k dokonalosti obrábějícího své jediné téma v několika málo útlých svazcích - je naopak impulzivní a spontánní, vršící a roztěkaný - nebo řekněme spíš, že všechno, co umí, dělá jaksi současně. To ovšem nepřispívá k stylové jednotě jeho díla, jež by umožňovala přiřadit ho k nějakému směru. Je nakonec se vším, co má ze sebe i co při-

jal odjinud, sám, jedinečný, místy takřka nečitelný - a zase prostý, hermetický i lidový, pyšný aristokratický krasoduch i františkán.

A tu nezbyvá konečně než napsat o tom, co je po všechna zralá léta bytostným, trvalým, nejhloběji vkořeněným Rotreklovým tématem, jedním z těch velkých témat, jimiž se liší básníci od veršotepců. V poezii Zdeňka Rotrekla je to složitý vztah k Bohu a světu, který jím byl stvořen. Čím déle přemýšlím o tom, co jsem si v Rotreklových sbírkách přečetl, tím víc jsem přesvědčený, že má mezi českými básníky, obvykle počítanými mezi umělce katolické orientace, zvláštní a jedinečné místo. Nejprve mi napadlo, že se odlišuje tím, že v jeho knížkách nenajdeme verše nábožensky líbivé, podbízivé, verše, v nichž by autor uzavíral kompromis mezi komplikovaností svého přesvědčení a společenskou/společností je zde ovšem náboženská obec/ objednávkou nebo potřebou. Ani ve svých litaních, kde se jistě přímo nabízí ústupek "lidovosti", Rotrekl v podstatě nic neslevuje, jsou to jeho, osobní litanie. A právě tato okolnost dává jeho poezii širší platnost a váhu. Jestliže někdo věří v trojjedinost boží, nemůže dost dobře přehlédnout trojjedinost lidskou, v níž řekněme Bůh-otec odpovídá zděděným, obecně lidským instinktům a vlastnostem, pradávným základům lidské psychiky, vztahů, citění, které se po tisíciletí takřka nemění, Bůh-syn je konkrétní, jedinečný osud, životní praxe, povolání, poslání a posléze nevyhnutelný konec, Bůh-duch svatý je ideologie, to, co by člověk chtěl být, jak by chtěl vidět svůj rod a jeho budoucnost. Myslím, že pořadí v této trojjedinosti je velmi důležité: na prvním místě člověk, na druhém místě příslušník určitého společenství, generace, zaměstnání, naposled vyznavač a projektant určitého typu budoucnosti. Jakákoliv změna v pořadí vede k anomáliím, ba katastrofám. Zdá se mi, že u Rotrekla opravdu člověk a umělec v duchu tohoto zákona předcházejí vyznavače, a proto také jeho zápas o víru může být chápán jako obecně lidský zápas. Jak už všechno zlé je k něčemu dobré, uplatnily se zde jistě básníkovy životní zkušenosti, které mu ukázaly lidi v mezních

situacích, v nichž žádné povrchní postáje a lacino posbírané neměnné pravdy neobstojí. Rotreklov obraz božího světa je zejména v prvních knížkách po návratu z vězení všechno jiné než souměrnost, harmonie, promyšlený plán. Je to svět, který plný hrůzy, nejistoty, pochybnosti. Je to svět, který nelze zachytit tradičním, konvenčním spojením slov, ba vůbec běžným slovníkem, svět, který je a není, v jehož existenci se básník teprve znovu učí věřit, učí se ji objevovat v "přibližování a nedotýkání", realita, které by se snad chtěl i ~~by~~ vyhnout, svět-nesvět, svět-anti-svět, z něhož chceme vystoupit:

Kam odchází naděje?

Kdoví-

třeba do dunění hlíny o rakev.

Bývá pak toto tré, ale největší je nadějeplné odcházení.

Víra tedy je zápasem o víru, láska je to, co nás přežívá o krůček, všechna naděje je v odcházení.

Odejděme,

odejděme dřív, než bude pozdě

do dunění hlíny o rakev,

do toho co nás přežívá o krůček

do volby, kterou drkotajíce

nevyslovíme ani zuby.

/Co někdy bývá/

A znovu to zní i v současných Rotreklových verších, ve sbírce CHÓR V PĚVĚ RYBY ICHTHYS:

Jako vždy vychází zvěř aby ulovila

něco z milosti

Přes lomy přichází Notre Dame

klekám v příšedším příbytku z kamene cihel a chrličů

Zvoní klekání

Zvon milost milost zvon tuším nedotýkám se

List vrátí se skrývá v nepohnutelné víře kořenů

a všechny zvony mých medonosných dvorů

utvářejí včelí plást

Zvoní zvon a rodný pták

odlétá

Přijde

/Večer/

/Podtrhl JT./

Zdeněk Rotrekl nepíše své vyznavačské verše z jistoty, která bývá vždycky načichlá pýchou a domýšlivostí privilegovaného, ale z na-děje, která je stále v pohybu, stále živoucí, stále pokorná, ale právě

proto tvořivá a plodná. To je koneckonců to podstatné, čím se tento básník liší od svých souvěrců: zachycuje bez příkras a kašulírování proces, zápas, chcete-li metodu nalézání víry. A to je přitažlivé a vzrušující pro každého, kdo chce žít jako člověk. Nemusí jistě každý hledat pravdu a lásku u Boha a věřit v něj, ale ten, kdo nemá naději, kdo nehledá svou víru a nezápasí o ni, ten nežije, ale pouze existuje.

Básník Zdeněk Rotrekl měl být vymazaný z české poezie. Už nebude. Spíš si myslím, že se jednou, až přijde konečně čas rozumu a tolerance, dostane do čítanek. Jestli nějaké budou.

Ludvík Vaculík:

Moštování
/fejeton/

Do Evropy vtáhl podzim. Leží v údolí Dunaje i Rýna. Také nad Be-rounkou vane podzimní vítr, tříští vodu na hraně jezu a kymácí lesem i zahradami. Také Blenheimská reneta se celá mocně kolébá, a také já. Něžně ukládám do košíku jablka tak pěkná, že když mi nějaké vyklouzne z prstů a propadne na zem, zakleju tak, že se to sem nehodí.⁺/

Houpání stromové koruny, záře slunce a plnočechý van větru mě omamují: jsem už zes odvážný, šikovný i bystrý. Když jsem totiž zjara viděl na sousedních postelích ty případy - pád se žebře s protržením močového měchýře, pád se schodů se zlomeninou lební báze, pád na rovné zemi se zlomením kyčelního kloubu - myslil jsem si, jaký zatracený blázen bych musel být, abych lezl bez žlučníku na strom. - Zvláštní, jak člověk jináč myslí, když vyleze na strom!

Jablek má Blenheimská letos tolik, že je můžu třídít přísně. Do sklepa přijdou jenom prvotřídní, vše ostatní půjde na mošt: malá, hrbatá, nevybarvená, nečistá pleť, ale také veliká a krásná s čírkami a zahojenými jizvami, nebo která mi vypečla z prstů.⁺/

Dřevěná bouda v travnaté ohradě na kraji obce má ducha pouťové střelnice. Řada čekajících je klikatá a rozptýlená, ptám se, kdo je poslední, ukazují mi čísi opuštěný koš s vykrájenými půlkami, dokonce čtvrtkami jablíček, takové zboží já letos dávám rovnou na kompost. Většinou jsou tu penzisté, ale také děti, které drží místo. Přicházející lidé se zdraví a baví s odcházejícími, hodně taky o jablkách. Z šera boudy zní rachot a bouchání řezačky, betonová zem se tam leskne štávou. Jakýsi muž rovná na dvoukolák průhledné kanystry plné moštu, v ruce mu však zbyl ještě demižón s trošičkou té žluté tekutiny na dně. "Jdete k doktorovi?" pravím, on se směje sice, ale ne že by mi rozuměl, čistě proti mně nic nemá.

Svítil slunko, pořád, nač střechem moštárny mladé břízy ve větru vlahí. Žluté lístky poletují prostranstvím, padají nám do vlasů a do jablek. Počasí, atmosféra, ten milý lomoz dřevěné jablečné industrie, a nakonec i vlastní úspěch v tomto oboru, mě omamují: x vždyť je to slavnost!

Ze mnou přistál chlapec na kole a ptá se, kdo je poslední. Nechává kolo v trávě, běží pryč a za chvíli táhne s babičkou ruční žebřináček naložený vaničkou jablek. Jablka jsou to, když povoz přijede blíž, neobyčejně veliká, zelená, hladké pleti, neuvěřitelně pravidelného kulovitého tvaru, jak z továrny. Beru s dovolením jedno do ruky, pak druhé... defekt se skrývá v jamce u stopky: vykrojený otvor sahající hluboko dovnitř. "No vidíte," praví žena, "takové pěkná jablka, a všechno od stopky hnilí, už na stromě!" Ptám se, co je to za jablko. Odpovídá: "Mazánkův zázrak!" Pokyvuju lítostivě, v duchu však se raduju, jak to sem napíšu.

Jsem nařadě. Statně přivlékám své tři měchy a stavím je na váhu: sto deset kilo. Starý muž bledé tváře se ptá na jméno, zapisuje mě do sešitu, vypočítává poplatek - padesát pět korun, nechávám mu šedesát - přistrkuje mi sešit a podává tužku. Podpisuju se... a přepadá mě odsunutý pocit skoro neštěstí.

Někdo přišel s dopisem, v němž se žádá propuštění jistých lidí, kteří čekají ve vězení na soud. Čekal jsem, že za mnou přijdou, měl jsem odpověď promyšlenou, vždyť jde o mé přátele, jako je Milen Šimečka, a kolegy, jako Eva Kantůrková: nepodepsal jsem. Není tak dávno, co jsem sám podpisy sbíral. /Viz Český snář, 29.11.1979./ Jaký úpadek poměrů i mého podpisu!

Nevím, jaký smysl by mělo plkat tu ještě o jablkách. Čtenáři v dále, ty na druhém konci téhož podzimu, tráva, kterou se ještě před pár lety dalo kráčet vzpřímeně, stala se zatraceně nízkou. A je nás pořád méně. Musíme šetřit. Přijde možná doba, kdy dokonce každé kletby budeme muset využít pro více účelů.⁺

/Moštu bylo 70 litrů./

⁺/ Do prdele!